

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Pedagogická fakulta

katedra primární pedagogiky

Televizní pořady pro děti předškolního věku

Television programs for children at preschool age

Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Jana Kropáčková, Ph.D.

Autor bakalářské práce: Tereza Rejzlová

Studijní obor: Učitelství pro mateřské školy

Forma studia: prezenční

Bakalářská práce dokončena: duben, 2013

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Televizní pořady pro děti předškolního věku vypracovala pod vedením vedoucího bakalářské práce samostatně za použití uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato bakalářská práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Souhlasím s trvalým uložením práce v systému Theses.cz pro odhalování plagiátů.

V Praze dne.....

Podpis: .....

Ráda bych poděkovala PhDr. Janě Kropáčkové, Ph.D. za veškeré odborné rady, trpělivost a čas, který mi věnovala při zpracování této bakalářské práce. Děkuji také rodičům z města Benátky nad Jizerou za informace poskytnuté pro dotazníkové šetření mojí práce.

Anotace

Bakalářská práce s názvem „Televizní pořady pro děti předškolního věku“ se zabývá nabídkou televizních pořadů pro děti předškolního věku, jejich sledovaností a jejich kvalitou. Práce se nejprve věnuje tématu masových médií a jejich vlivu obecně, poté se zaměřuje na televizi jako socializačního činitele v našich domácnostech. Praktická část se zaměřuje na to, které pořady v současné době děti sledují a jestli jsou tyto pořady pro ně skutečně vhodné. Metodou výzkumného šetření je standartizovaný rozhovor prováděný s rodiči dětí předškolního věku a následná analýza nejsledovanějších pořadů pro děti. Bakalářská práce obsahuje praktické rady a doporučení, jak minimalizovat škodlivé vlivy televize.

Klíčová slova

Média, masová média, televize, televizní programy, děti předškolního věku, mediální výchova, mediální gramotnost, rodiče.

Anotation

Bachelor thesis titled " Television programs for children at preschool age" explores the range of television programs for children at preschool age, their ratings and their quality. The thesis pursues at first the topic of mass media and their influence in general, then focuses on television as a socialization factor in our homes. The practical part focuses on programs that currently children watch and whether these programs are actually appropriate for them. The reseach method is standardized interview conducted with parents of preschool children and subsequent analysis of the most watched programs for children. Bachelor thesis contains practical advice and recommendations on how to minimize the harmful effects of television.

Keywords

Media, mass media, television, television programs, children at preschool age, media education, media literacy, parents.

Obsah

OBSAH	5
ÚVOD	7
I. TEORETICKÁ ČÁST	8
1 VÝVOJ DÍTĚTE PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU	8
2 MÉDIA, JEJICH DĚLENÍ A ÚČINKY	11
2.1 Dělení médií	12
2.2 Masová média	12
2.3 Vysílací média	13
2.4 Účinek a vliv médií	13
2.5 Typy přepokládaného dopadu médií	15
2.6 Účinky médií na jedince a společnost	16
3 TELEVIZE	17
3.1 Historie televize	17
3.2 Dospělé a dětské televizní publikum – příčiny sledovanosti televize	18
3.3 Účinky televize	19
3.4 Televize jako „člen rodiny“	22
4 RODINNÁ MEDIÁLNÍ VÝCHOVA	24
4.1 Vymezení pojmů rodinná mediální výchova a mediální gramotnost	25
4.2 Základní pravidla rodinné mediální výchovy	26
5 TELEVIZNÍ POŘADY PRO DĚTI A JEJICH KRITÉRIA	28
II. PRAKTICKÁ ČÁST	31
6 METODOLOGIE VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ	31
6.1 Úvod do problematiky	31
6.2 Charakteristika výzkumného cíle	31
6.3 Charakteristika výzkumného souboru	32
6.4 Výzkumné metody	33
6.5 Organizace výzkumného šetření	33
7 VÝSLEDKY ŠETŘENÍ	34
7.1 Charakteristika výzkumného vzorku	34
7.2 Jaké televizní pořady obecně děti sledují	35
7.3 Jaké televizní pořady určené dětem děti sledují	36
7.4 S kým děti sledují televizní pořady	38
7.5 Komunikace o zhlédnutém pořadu	38
7.6 Vztah vzdělání matky a komunikace o pořadech	38
7.7 Co rodiče očekávají od pořadů pro děti	39
7.8 Kdy děti sledují televizi	39

8 ZHODNOCENÍ VÝSLEDKŮ ŠETŘENÍ A JEJICH INTERPRETACE.....	40
8.1 <i>Doplňující výzkumná otázka č. 1.....</i>	40
8.2 <i>Doplňující výzkumná otázka č. 2.....</i>	41
8.3 <i>Doplňující výzkumná otázka č. 3.....</i>	41
8.4 <i>Hlavní výzkumná otázka č. 1.....</i>	41
8.5 <i>Hlavní výzkumná otázka č. 2.....</i>	42
9 DISKUZE VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ.....	48
ZÁVĚR.....	50
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ.....	52

Úvod

Televize je nedílnou součástí našeho života. Její vliv na společnost, dospělého jedince i dítě je nezpochybnitelný. Důkazem tomu může být široký zájem laické veřejnosti i odborníků. O vliv televize se pedagogové, psychologové, sociologové i lékaři, zajímali už při jejím vzniku a tento zájem přetrvává dodnes. Některá fakta zjištěná ohledně vlivu televize byla vyvrácena, jiná potvrzena, mnoho otázek však stále zůstává otevřených.

Učitelka v mateřské škole by měla mít základní znalosti v oblasti mediální výchovy a rozvoje mediální gramotnosti. V případě potřeby by měla být rodičům odborným partnerem v této oblasti. Mnozí rodiče si neuvědomují, že televize při špatném zacházení, může mít na vývoj jejich dítěte škodlivý vliv. V jakých oblastech může sledování televize dítě poznamenat, je jednou z kapitol teoretické části této práce. V práci je také podrobně rozebrána rodinná mediální výchova, tedy prevence sloužící k minimalizování škodlivých vlivů televize na dítě. Jelikož v dnešní době „televizních dětí“, je více než, nutné vědět, jak se těchto škodlivých vlivů vyvarovat.

Cílem této práce bylo získat základní teoretické poznatky o problematice vlivu médií, převážně pak o vlivu televize. Dále také získat povědomí o rodinné mediální výchově a o existujících kritériích televizních pořadů pro děti. V praktické části bylo stanoveno zjistit, jaké pořady děti předškolního věku nejvíce sledují a zdali jejich kvalita odpovídá vývojovým zvláštnostem této věkové skupiny. Druhá část praktické části je do této bakalářské práce zařazena z toho důvodu, že učitelka by měla umět rodičům poradit také ohledně toho, jaké pořady jsou pro jejich děti vhodné.

Téma bakalářské práce bylo zvoleno z důvodu profesního rozvoje autorky, ale také z důvodu jejího osobního zájmu o zmíněné téma.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 Vývoj dítěte předškolního věku

Období předškolního věku je označováno jako období od třetího do šestého nebo sedmého roku života dítěte. Jeho konec je určen sociálně, nástupem do školy. Nástup do školy však není jediným novým sociálním zařazením dítěte. (Šimíčková Čížková, 2005) V České republice není povinné předškolní vzdělávání, i tak však většina rodičů využívá pro své dítě možnost docházky do mateřské školy. (Portál o školství a vzdělávání, 2011 [online]) Vstup do mateřské školy je považován za začátek předškolního období. V předškolním období dochází u dítěte k mnoha proměnám.

- **Ve vývoji motoriky** se mění tělesná stavba dítěte (mizí baculatost typická pro předchozí batolecí období), zdokonaluje se hrubá motorika a ke konci toho období zvládá dítě i činnosti vyžadující složitou pohybovou koordinaci (plavání, jízda na kole apod.). Dochází k osifikaci kostí a ke konci předškolního věku i k osifikaci zápěstních kůstek, což je významné pro rozvoj jemné motoriky, která dítěti umožňuje manipulaci s předměty, například s tužkou, nůžkami, příborem, ale i s televizním ovladačem. Kolem čtvrtého roku života se u dítěte vyhraňuje laterálita, která je podmíněná převahou jedné mozkové hemisféry. Dále dochází k růstu obratnosti, která dítěti umožňuje sebeobsluhu. (Helus, 2009; Šimíčková Čížková, 2005)
- **Ve vývoji poznávacích procesů se mění myšlení.** O poznávání předškolního dítěte uvádí Vágnerová (2008, s. 174), že „*poznávání je v tomto věku zaměřeno na nejbližší svět a pravidla, která v něm platí.*“ Šimáčková Čížková (2005, s. 70) dodává k myšlení dítěte, že „*opouští fázi předpojmového myšlení a přechází na úroveň myšlení, které Piaget nazývá názorné, intuitivní.*“ Myšlení předškolního dítěte je charakteristické centrací, což je uplívání na jednom nápadném znaku, které dítě považuje za významný, a ostatní, méně výrazné znaky, přehlíží. Dále je myšlení dítěte v předškolním období charakteristické egocentrismem neboli preferováním vlastního postoje a názorů a nepřipuštěním jiných, zpravidla odlišných postojů a názorů. Pro myšlení dítěte předškolního věku je také charakteristický fenomenismus a prezentismus. Fenomenismus je „*důraz na určitou, zjevnou podobu světa, eventuálně na takovou představu.*“

Pro dítě je důležité, jak se mu situace jeví. Svět je pro ně takový, jak vypadá, jeho podstatu vesměs ztotožňuje s viditelnými znaky.“ (Vágnerová, 2008, s. 175) Prezentismus charakterizuje Vágnerová (2008, s. 175) jako „*vázanost na přítomnost, na aktuální podobu světa.*“ Myšlení předškolního dítěte je také magické, protože nedokáže rozlišit možné a nemožné. Věří na existenci mechanismů, které nastolují věci tak, jak mají být. Tomuto charakteristickému znaku myšlení odpovídá i záliba dětí předškolního věku v pohádkách, kde jsou dobré skutky odměněny a špatné naopak potrestány. (Helus, 2009)

- V rámci **vývoje poznávacích procesů dochází také k rozvoji vnímání.** Převládá vnímání celistvé (synkretické), kdy dítě vnímá především nápadné předměty, které jej upoutaly a které mají vztah k činnosti. Nedokáže vyčlenit podstatné části předmětů a nerozlišuje mezi nimi základní vztahy. Šimíčková Čížková (2005, s. 69) také uvádí, že se zlepšuje barevné vidění dítěte, konkrétně „*začíná rozlišovat doplňkové barvy (ružová, fialová, oranžová). Sluchově je schopno analyzovat zvuky různých zdrojů (zpěv ptáků, zvuk různých druhů aut apod.). Zpřesňuje se čichové a chuťové vnímání (sladké, kyselé, hořké, slané). Významným zdrojem zážitků je neustále hmat.*“ Rozvoj vnímání je ovlivněn myšlením a zkušenostmi dítěte. Pro děti předškolního věku je typické aktivní vnímání, tedy vnímání spojené s aktivní činností (experimentováním). Oproti tomu vnímání pasivní je v rozporu s jeho vývojovými zvláštnotmi. Rozvoji vnímání také přispívá představivost. U dítěte se rozvíjejí fantazijní představy, které se uplatňují jak ve hrách, tak ve výtvarném projevu. „*Dítě si pomocí fantazijních představ vysvětluje realitu, čímž vznikají neopakovatelné originální reakce (např. dítě živě komunikuje s televizní hlasatelkou). Představy jsou tak živé a opravdové, že je dítě často neodlišuje od vjemů, považuje je za realitu.*“ (Šimíčková Čížková, 2005, s. 69) Předškolní dítě může mít problém s rozlišením fikce a reality i u sledování televize. Média jsou pro děti „oknem do světa“, „*takže, když děti sledují Bugse Bunnyho, věří, že někde venku opravu běhá mluvící králík, který se krmí mrkví, zatímco ho neúnavně pronásleduje legrační mužiček s flintou jménem Elmer Fudd, nebo možná věří, že tyhle dvě postavičky bydlí v televizním přijímači.*“ (Giles, 2012, s. 130)
- **Dále se z poznávacích procesů vyvíjí paměť,** neboť u dítěte předškolního věku dochází ke zvýšení její kapacity a také k rychlosti zpracování informací. Rozvoj této oblasti významně závisí na systematickém zaměření pozornosti,

kteře se zlepšuje mezi třetím a šestým rokem. Dítě není ještě schopno paměťových strategií, proto je u něj efektivnější neúmyslné zapamatování. (Vágnerová, 2008)

- Dochází také k **vývoji řeči**, která je provázaná s myšlením a naopak. Děti v předškolním věku „zajímá příčina, ptají se „proč“ („druhé ptací období“). *V předškolním věku si osvojí 2000 až 2500 nových výrazů.*“ (Šimíčková Čížková, 2005, s. 70) „Děti se rozvíjejí především v komunikaci s dospělými, mohou je ovlivnit i média a komunikace s vrstevníky.“ (Vágnerová, 2008, s. 194) Postupně se učí základním gramatickým pravidlům. K zlepšení verbálních schopností dětí slouží také nápodoba. Především se jedná o nápodobu komunikace dospělých, ale je běžné, že dítě napodobuje i to, co slyší v televizi. Podle Heluse (2009) může vlivem televize docházet k redukci řeči na primitivní dialogové obraty a k potlačení schopnosti hovořit rozvinutě.
- U dítěte předškolního věku se **rozvíjí pozornost**, která je na počátku tohoto období je pozornost nestálá, postupně se však soustředění dítěte zlepšuje. Délka udržení pozornosti nezávisí pouze na věku, ale také na temperamentových vlastnostech dítěte a druhu prováděné činnosti. (Šimíčková Čížková, 2005) V předškolním věku neumožňují dítěti slabé nervové buňky dlouhodobější udržení pozornosti. Ke zvyšování její stability a záměrnosti napomáhají například konstruktivní hry, ale také sledování televize. Pro podněcení duševního rozvoje dětí je však dobré, aby s nimi rodiče pořad po jeho zhlédnutí rozebrali nebo nechali dětem získané dojmy zobrazit například výtvarně. (Masarykova univerzita v Brně, [online])

V předškolním věku dochází také k **rozvoji vnímání televizních pořadů**. Mnoho rodin na počátku předškolního období, a někteří i dříve, začíná dítě seznamovat s televizí. Sledováním televize se u dítěte postupně rozvíjí divácká gramotnost, což je podle psycholožky Patricie Greenfieldové „*schopnost soudného diváctví, které rozvíjí individualitu.*“ (Rogge in Blažek, 1995, s. 170). Vývoj této schopnosti záleží především na věku dítěte. Děti ve věku tří až pěti let se při sledování televizního pořadu nebo filmu zaměřují na jednotlivosti a detaily. Při následné reprodukci filmu nebo pořadu mají problém propojit jednotlivé scény, které je zaujaly, do jednoho celku, protože v tomto věku nejsou schopny filmu nebo pořadu porozumět komplexně. (Rogge in Blažek, 1995) Pokud pozorujeme dítě při hře a rozeznáme určité motivy ze známého televizního pořadu nebo filmu, i při delším pozorování neobjevíme komplexní děj ani příběh. Dítě

do hry promítá pouze ty motivy a části příběhu, které pro něj byly dramatické nebo jej něčím zaujaly. (Kotátková, 2005) Koukolík a Drtilová (2008, s. 219) uvádějí, že děti ve věku 3 – 5 let sice začínají v pozorovaných událostech hledat smysl, avšak jejich pozornost „*strhávají jednotlivé rychlé pohyby, rychlé proměny scény, nečekané a nápadné pohyby a zvuky.*“

S věkem se zvyšuje délka pozornosti, kterou je dítě schopné pořadu nebo filmu věnovat naplno a zvyšuje se schopnost participace na ději. Děti ve věku šesti až osmi let jsou při zpětné reprodukci filmu schopné scény a události řadit více chronologicky, pořád však přetrvává spojování scén pomocí slov „a potom“. Často se během sledování nechá strhnout dramatickou fikcí – nevnímá, zapomíná na čas, „*potí se, zrychluje se mu tep, má široce rozevřené oči i pusu a svému napětí ulevuje jen drobnými pohyby prstů (často je strká do úst nebo do nosu), kouše se do rtů, mne si ruce a prsty, tiskne se do křesla, objímá panenku.*“ (Rogge in Blažek, 1995, s. 171) Schopnost převyprávět děj filmu nebo pořadu bez detailů a zároveň se distancovat od děje se rozvíjí až kolem jedenáctého roku věku dítěte.

2 Média, jejich dělení a účinky

Termín média je běžně používaným pojmem. Problematikou médií se zabývají sociologové, psychologové, pedagogové i mnoho dalších odborníků. V běžné komunikaci označují lidé za média především tisk, rozhlas, televizi nebo internet. Význam pojmu „média“ je však mnohem širší. Původ slova pochází z latiny, kde „*médium*“ „*znamená prostředek, prostředníka, zprostředkující činitel – tedy to, co něco zprostředkovává, zajišťuje. Slovem médium tedy označujeme to, co zprostředkovává někomu nějaké sdělení, tedy médium komunikační.*“ (Jirák, Köpplová, 2003, s. 16) Jako komunikační médium označujeme všechny prostředky, které se snaží zaznamenat a přenést nějaké sdělení. „*Jsou to obrázky (jako u pravěkých nástěnných maleb v jeskyních), písmo, později tisk a nejrůznější prostředky mechanického, analogového či digitálního nahrávání, stejně jako prostředky snažící se dostat sdělení ke vzdáleným adresátům prostřednictvím posílů (a později pošty, jako organizace zajišťující přepravu sdělení), nejrůznějších typů signalizace (např. kouřové signály, vlajkové abecedy) a nakonec i přenosové a vysílací techniky (od telefonu po telemost) a počítačové komunikační sítě.*“ (Jirák, Köpplová, 2003, s. 17)

2.1 Dělení médií

Média jsou velmi složitým a neustále se měnícím sociálně-komunikačním jevem, proto je možné je dělit a klasifikovat podle nejrůznějších kritérií. Nejznámější kategorizací je dělení na **média interpersonální** a **média masová**. Médii interpersonálními rozumíme výměnu nějaké informace mezi dvěma uživateli, kteří se navzájem vnímají jako jedinečné osobnosti a k vysílání i přijímání vzkazů dochází na obou stranách. Masová média jsou charakteristická převážně tím, že se jedná o komunikaci, která směřuje od jednoho bodu k vysokému počtu bodů cílových. A právě tento vysoký počet anonymních příjemců, kteří mezi sebou nemají žádné sociální vazby, neznají se a tvoří tedy „masu“, dal této skupině médií název. Druhým nejznámějším dělením médií je členění podle smyslu lidského vnímání, který je při práci s daným médiem využíván. Existují média obracející se na sluch (rozhlas), zrak (knihy), hmat (sdělení psaná Braillovým písmem), a nakonec média, které působí na více smyslů najednou (televize). (Jirák, Kópplová, 2003)

2.2 Masová média

Lidé touží po nových informacích a za účelem jejich získání vyhledávají právě masová média (Bednařík, Jirák, Kópplová, 2011), která jsou zdrojem zábavy a pro mnohé i organizátorem jejich volného času, proto jsou také největším a neustále se rozšiřujícím průmyslovým odvětvím. (McQuail, 1999)

Stala se významným aktérem veřejného i soukromého života a vedle rodiny a školy zaujala roli významného socializačního činitele. To, že lidé každý den poslouchají ranní dopravní zpravodajství v autorádiu, čtou noviny i bulvární tisk, dovolenou plánují na internetu a každý večer sledují svůj oblíbený seriál v televizi, je důkazem, že masová média se stala běžnou součástí života lidí. (Dubský a kol. 2011) V dnešní době už jsou ale média i součástí života a každodenní zkušeností dětí. (Rogge, 1996) To potvrzuje i výzkum Opravilové a Kropáčkové (2008), ve kterém bylo zjištěno, že dětem předškolního věku zabere alespoň část dne sledování televize a hraní počítačových her.

Masová média jsou charakteristická tím, že:

- nabízejí obsahy určené ke krátkodobému užití, které jsou produkovány formálními organizacemi využívající vyspělé technologie;
- směřují k anonymnímu publiku, které je tvořené vysokým počtem příjemců;

- jejich obsahy jsou nabízeny s určitou periodicitou.

(Kunczik in Jiráková, Köpplová, 2003)

Tyto charakteristiky potvrzuje i definice masových médií v Pedagogickém slovníku (Mareš a kol., 2003, s. 119), která definuje masová média jako prostředky, s jejichž pomocí se realizuje „*masová sociální komunikace, vymezená tím, že přenášené sdělení, je přijímáno velkým, anonymním a heterogenním souborem adresátů.*“ V rámci uvedené definice vymezuje čtyři základní funkce médií, a sice „*1. informovat; 2. bavit; 3. přesvědčovat; 4. zprostředkovávat kulturu.*“ Dodává, že jsou ale také „*velmi významným prostředkem vzdělávání, akulturace a socializace jedince.*“ (Mareš a kol., 2003, s. 119)

2.3 Vysílací média

Mezi vysílací média řadíme rozhlas a televizi. Obě tato média mají sedmdesátiletou historii a obě se vyvinula z technologií, které existovaly před nimi – z telefonu, telegrafu, fotografie a nahrávání zvuku. Televize i rozhlas, jako jediná média, vznikly bez předem definovaného přenášeného obsahu. Tyto obsahy si tedy musely vypůjčit od již existujících médií a staly jimi ty nejpůvodnější – hudba, filmy, zprávy a sport.

Jednou z inovací, kterou vysílací média přináší, je jejich schopnost přímého zaznamenávání, přenášení a vysílání. Dále je pro ně charakteristická kontrola a regulace veřejnými institucemi. „*Navzdory tomu, jak blízko mají rozhlas a televize k moci (nebo možná právě proto) prakticky nikde si nevydobyly jako svoje nezadatelné právo takovou svobodu (na rozdíl od tisku), aby mohly volně vyjadřovat svoje názory a chovat se politicky zcela nezávisle.*“ (McQuail, 1999, s. 39)

Charakteristickými znaky vysílacích médií je **služba veřejnosti** – veřejnoprávní vysílání, které se vyznačuje mj. universalitou služeb, financováním všemi občany a politickou nestranností. V současné době je však trendem **privatizace a komercializace vysílání**. Vlastnictví mediálních kanálů se přesouvá od veřejného k soukromému a stále více je financováno z reklam. Tímto je také mnohdy způsobena nízká kvalita vysílaných pořadů, včetně těch určených dětem. (McQuail, 1999)

2.4 Účinek a vliv médií

Média mají významný vliv na jednotlivce i na společnost. Důkazem je zájem odborné i laické veřejnosti o fungování médií, nakupování reklamní plochy i vysílacího času

inzerenty, snaha politiků proniknout do médií nebo boje občanských aktivit proti nadměrnému násilí a zobrazování sexu v médiích. Média ovlivňují chování, postoje a názory jedince, mohou „rozšiřovat obzory poznání, vzdělávat, pomáhat v politickém (a snad i spotřebitelském) rozhodování, ovlivňovat životní styl (a tím i zdraví), ale také děsit, vyvolávat napětí, navádět ke společensky nežádoucímu jednání, či uvádět v omyl, že mohou posilovat i ohrožovat stabilitu společnosti, podporovat nebo naopak brzdit společenské změny všeho druhu. Média jsou vytvářena s určitým obecným záměrem, ale jejich účinek nebo vliv je již čistě individuální záležitostí, ovlivněnou například četností konzumace mediálních obsahů.“ (Jirák, Köpplová, 2009, s. 321)

V teoriích o účincích médií se rozlišuje i **povaha reakce**, která je u publika vyvolána.

- „**Kognitivní** (poznávací) účinky označují schopnost médií nabízet podněty, jež je možné se naučit.“ (Potter in Jirák, Köpplová, 2003, s. 177) Publiku jsou nabízeny poznatky, které je možné si zapamatovat a později je využít. Dělíme je na záměrné (např. sledování zpravodajství) a nezáměrné, kdy film poskytuje krom zábavy i poznatky, například o zemi, kde se děj odehrává.
- Vliv na **postoje** vychází z předpokladu, že média mohou svými obsahy formovat názory a postoje jednotlivých uživatelů. Médii nabízené obsahy mohou **posilovat** již existující postoje, názory (a tím i předsudky) a celkový náhled na svět, ale zároveň mohou postoje **kultivovat** (tedy vytvářet či pozměňovat). „Některé výzkumy naznačují, že jsou-li uživatelé, kteří byli dlouhodobě vystaveni působení reklamních sdělení, může to zřejmě mít vliv na podobu jejich postojů např. ke stravovacím návykům (Atkin, 1982) či pojetí krásy (Tan, 1981).“ (Jirák, Köpplová, 2003, s. 178)
- **Citové** účinky charakterizujeme jako „vliv médií na prožívání a emocionální rozpoložení.“ (Jirák, Köpplová, 2003, s. 178) Vycházejí ze skutečnosti, že média mohou vyvolat různě silné citové odezvy, které je možné sledovat například v kinech, při sledování hororového filmu.
- **Fyziologické reakce** lidského organismu jsou spojeny zvláště s některými typy mediálních obsahů. Například sledování napínavého filmu vede prokazatelně ke zvýšení krevního tlaku a zrychlení srdečního tepu, sledování hororově laděného filmu může způsobit zrychlené dýchání a pocení dlaní a naopak poslech relaxační hudby může vést k uvolnění svalů a zpomalení srdečního tepu i dýchání.

- **Behaviorální** účinky médií se projevují změnou spotřebního chování (reklama může vést k záměně oblíbené značky), komunikačního chování (zhlédnutý pořad se může stát konverzačním tématem) „*či v chování a postojích k nejbližšímu okolí (vystrašený dětský divák se může chovat nedůvěřivě k ostatním lidem).*“ (Jirák, Köpplová, 2003, s. 179) Behaviorální účinky se však mohou týkat i agresivního chování. Koukolík a Drtilová (2008, s. 219) uvádějí, že na základě studií bylo zjištěno, že „*čím realističtěji zobrazují média násilné činy, tím větší je pravděpodobnost, že se je děti a dospívající podle tohoto vzoru naučí provádět.*“

2.5 Typy přepokládaného dopadu médií

Média nás mohou ovlivňovat pozitivně i negativně. Podle Koukolíka a Drtilové (2008) záleží na rodičích, jaký bude finální dopad médií. Obecně lze na účinky médií nahlížet ze dvou různých pohledů. Prvním pohledem je **model kultivační**, jež charakterizuje účinky médií jako schopnost pěstovat jednání či postoje příjemců. Mají silný dopad, který nemusí být záměrný. Účinek je vyvolán tím, že obsah produkovaný médií je nabízen v určitém rytmu a za určitých okolností a právě tím ovlivňuje mediální publikum. Důkazem funkčnosti tohoto modelu může být například souvislost mezi komerční reklamní kampaní a spotřebitelským chováním, či souvislostí mezi naturalističností násilných scén v televizi a nárůstem agresivního chování dětí v dětském kolektivu. (Jirák, Köpplová, 2003)

Druhým modelem je **model etnografický**. Tento model vychází z toho, že účinek médií na mediální publikum není jednostrannou záležitostí, ale že také publikum podněcuje média, aby se přizpůsobovala jeho aktivitě. Etnografický model chápe publikum v procesu mediální komunikace jako aktivního činitele, jehož členové mají různé osobní zájmy a životní styl, podle kterých si vybírají nabízené mediální produkty. Příkladem toho pohledu na média jsou například nekonečné televizní seriály, které jsou svým obsahem (zápletkami, postavami, apod.) podřízeny postojům skupin, které je nejvíce sledují. Současně se však tyto seriály (i další nabízené obsahy) samy podílejí na formování a posilování postojů publika. Jde tedy o vzájemné ovlivňování médií a společností. (Jirák, Köpplová, 2003)

Existuje několik obecných parametrů, podle kterých můžeme charakterizovat jednotlivé typy účinků médií. Prvním je „*časový rozměr sledovaného dopadu, tedy jeho*

bezprostřednost a krátkodobost, či naopak postupné prosazování a trvání v čase; dále otázka, zda je účinek vyvolán přímo nějakým podnětem z médií, či zda ho zprostředkoval někdo další, popř. zda se na zjištěné změně projeví nějaké další vlivy; a konečně záměrnost, či nezáměrnost vyvolaného účinku. Tyto tři parametry – spolu s tím, jaké je povaha účinku, koho se změna týká a jak je intenzivní, představují základní kritéria pro identifikaci jednotlivých typů předpokládaných vlivů.“ (Jirák, Köpplová, 2003, s. 173)

2.6 Účinky médií na jedince a společnost

Vliv médií je možné sledovat u jednotlivce, u sociálních skupin a na úrovni společenské. Výzkum médií se zaměřuje převážně na účinky na jednotlivce a na společnost jako takovou. *„Zatímco u jednotlivce jde o nejrůznější typy reakcí na média a změny či utvrzení v postojích, emocích, poznání či chování, na úrovni celé společnosti jde především o vliv na stabilitu a uspořádání společnosti a o nejrůznější vlivy v rovině společenských institucí.“ (Jirák, Köpplová, 2003, s.180)*

Mezi předpokládané či pozorované účinky médií patří např. tyto:

- **Zesilující účinek**, který lze chápat, jako zvyšování důležitosti určité události nebo určitého tématu tím, že mu média věnují zvýšenou pozornost.
- **Potvrzující účinek**, tedy když média potvrdí něco, o čem se člověk pouze domnívá a díky médiím daný fakt přijme jako pravdu.
- **Znecitlivění** (habitualizace), která se projevuje v případě, že člověk je často a dlouhodobě vystavován emocionálně vzrušivým podnětům (násilné filmy, sexuální scény) a postupně si na tyto podněty „zvyká“.
- **Povzbuzující účinek** médií je možné definovat tak, že čím přednější postavení má ve zpravodajství určité sdělení, tím větší vliv má na názor veřejnosti. Povzbuzení celkového hodnocení o dané zprávě nebo osobě může být buď kladným, nebo záporným směrem.
- **Nápodoba**, kdy obsahy nabízené médií mohou vést k napodobování. V souvislosti s tímto účinkem se hovoří většinou v souvislosti se sociálně nežádoucím chováním a násilím, které může jedinec v televizi sledovat, naučit se jej a poté je v reálném světě provést. (Jirák, Köpplová, 2003)

3 Televize

3.1 Historie televize

Je zajímavé, že televize, na rozdíl od jiných vynálezů, není spojována s žádným jménem vynálezce. Důvodem může být to, že televize je spojením většího počtu vynálezů a objevů, a tudíž i vynálezců se na jejím vzniku podílelo několik, a to dokonce na různých místech světa a v různou dobu. Na české půdě byl průkopníkem přenosu televizního obrazu Jaroslav Šafránek, který byl docentem experimentální fyziky na Univerzitě Karlově v Praze. První televizní zařízení bylo představeno v květnu roku 1948 v rámci pražské Mezinárodní výstavy rozhlasu MEVRO. Návštěvníkům výstavy byl promítán provoz na křižovatce, kam vedla okna promítacího sálu a měli tak možnost se okamžitě přesvědčit, že na obrazovce vidí to, co se momentálně děje na ulici. (Bednařík a kol., 2011)

Veřejné televizní vysílání bylo zahájeno v roce 1953. Frekvence vysílání byla v prvních měsících 3,8 hodin týdně. Na podzim už se však vysílalo 4 dny v týdnu. *„Za pravidelné bylo televizní vysílání prohlášeno 25. února 1954 a rok na to začal být vybírán koncesionářský poplatek (15 korun měsíčně).* (Bednařík a kol., 2011, s. 271) Televizní přijímač stál tehdy 4000 korun a málokdo si jej mohl dovolit. Na televizi se lidé chodili dívat do kulturních domů, závodních klubů a knihoven. Když cena klesla, začal se prodej postupně zvyšovat a televize se rychle šířila, až se dostala téměř do každého obývacího pokoje.

V listopadu roku **1953** začalo **televizní vysílání pro děti**. Připravovali jej Vladimír Kovářík, Jindřich Fairaizl, Ondřej Sekora a Štěpánka Haničincová. Jedním z prvních pořadů pro děti byl Rozmarýnek. (Bednařík a kol., 2011) Prováděla jím Štěpánka Haničincová společně s Čertíkem Bertíkem. Součástí pořadu byly krátké loutkové a animované pohádky, také různé hry a povídky o všech možných tématech. Pořad obsahoval i morální ponaučení, jelikož Čertík Bertík zlobil a moderátorka jej musela ukáznit a vysvětlit mu, proč se daná věc nemá dělat. (CSFD, [online])

3.2 Dospělé a dětské televizní publikum – příčiny sledovanosti televize

Proces, kdy člověk sleduje obrazovku nebo čte knihu, či surfuje internetem, se nazývá **konzumace médií**. Účastníkům tohoto procesu říkáme **mediální publikum**. Mediální publikum televize je stálé a jeho součástí je obrovské množství konzumentů. (Bednařík, Jirák, Köpplová, 2011)

Dříve lidem stačila kniha, noviny, gramofon nebo chodit do biografu. Postupem času však vzrostly kulturní potřeby lidí a každý chtěl vidět a znát víc a právě to poskytla lidem televize. Podstatným rozdílem televize od jiných masových médií a zároveň i její největší přitažlivostí je pohodlnost. Její konzumace **nevyžaduje žádnou námahu**. Pouhým zmáčknutím tlačítka jsou lidé zabaveni na několik hodin. A navíc si mohou vybrat pořad právě pro ně „na míru“. Nabídka pořadů je totiž v dnešní době tak rozsáhlá, že každý divák, nezávisle na své kulturní úrovni, znalostech, zájmech, věku nebo profesi, si může najít právě to, co ho zajímá nebo baví. Tuto vlastnost televize nezýváme **všestranností**. (Ksenofontov, 1975)

Další přitažlivostí televize je **finanční stránka**. Při minimální ztrátě peněz se zabaví celá rodina. Měsíční poplatek za televizi činí 135 korun (Česká televize, [online]) a provoz barevné televize na jednu hodinu stojí, při příkonu 100 W, pouze 0,33 korun. (Šedivý, 2003 [online]) Samotné pořízení televize je sice dražší, ale jedná se o investici na několik let. Oproti tomu, když chce celá rodina navštívit například divadelní představení, cena vstupenky pro jednoho se pohybuje kolem dvou set korun, takže když předpokládáme návštěvu čtyřčlenné rodiny i s cestou, musí rodina počítat minimálně s tisícikorunou za jeden kulturně strávený večer. (Divadlo na Vinohradech, [online])

Dospělí, ale nejsou jedinými konzumenty televize. Už od počátku televizního vysílání vznikaly a byly vysílány pořady pro děti. „*Televize je pro děti velmi atraktivním médiem. Hustonová et al. (1994) uvádějí, že je tato atraktivita dána snadnou percepcí televizního sdělení, k níž se dítě nepotřebuje naučit speciální systém kódů, jež vyžaduje například čtení. K atraktivitě televizní konzumace přispívá patrně také to, že jde o favorizovanou činnost dospělých. V dětských očích dívat se na televizi znamená přiblížit se dospělým.*“ (Šed'ová, 2007, s. 30) Přitažlivost televize potvrzuje i Mertin (2004), který tvrdí, že kromě toho, že je televizi jednoduché zapnout, téměř vždy je možné v ní nalézt program, který bude dotyčného bavit. „*Navíc televize nabízí*

podívanou, kterou může sledovat i dítě hodně malé, nepozorné, unavené, nudící se, nechápající. V televizi se neustále něco děje, mění se barevné podněty, střídají se postavy.“ (Mertin, 2004, s. 142) Děti se s televizí ve většině domácností seznamují již ve velmi raném věku a berou ji jako přirozenou součást rodinného prostředí. (Šeďová, 2003) *„Každý den se na televizi dívá 97 procent českých dětí od čtyř do 14 let.“* (Ihned, [online]) A není se čemu divit. Vždyť televize je pro děti z mnoha důvodů přitažlivá. Jsou zvědavé, chtějí se o okolním světě dozvědět co nejvíce a to jim televize umožňuje. Navíc působí na více smyslů najednou, a i to dětem může připadat záživnější, než si pouze prohlížet obrázky nebo poslouchat předčítané pohádky. Na televizní obrazovce dochází k neustálé změně obrazů, je zde pohyb - a právě to dítě zaujme. (Ksenofontov, 1975)

Je to také dobrovolnost, co se dětem na televizi líbí. V rodině i mimo ni jsou neustále objektem výchovy. Dospělí je poučují, vnucují jim své představy a názory a dětem mnohé zakazují bez dostatečné argumentace. Sledovat televizi však dítě většinou nikdo nenutí. Je to pro něj čistě svobodná záležitost, při které si vybírá pořad podle vlastního přání. (Ksenofontov, 1975) Na druhou stranu je však pravdou, že *„na dětský vkus a výběr působí však kromě jiného i silný vliv rodiny, zejména rodičů a starších sourozenců a divácké návyky, které se již v rodinném prostředí vytvořily.“* (Šimek in Mišurcová, 1978, s. 118)

3.3 Účinky televize

V současné době je televize považována za jeden z nejvýznamnějších socializačních činitelů. Na rozdíl od ostatních nejvlivnějších socializačních institucí – rodiny a školy – však nenese žádnou legislativně danou odpovědnost a jejími cíli jsou především sledovanost a s ní související zisk. (Šeďová, 2007) Vliv televize není jednoznačný, jelikož každý divák si může sám a svobodně volit pořady, jejichž působení bude vystaven. Podle Šimka (1978, s. 17 – 18) zde hraje *„význačnou roli založení, zaměření a vzdělání konzumenta, jinými slovy televize a konzument jsou k sobě navzájem v dialektickém vztahu – konzument na sebe dává působit televizi, ale zároveň do značné míry usměřňuje toto působení.“* Mertin (2004) uvádí, že televize sama o sobě špatná není. Rozhodující je to, jak s ní pracují dospělí. Za špatné zacházení autor považuje například, když rodiče s dítětem o zhlédnutém pořadu nekomunikují, nesdílí s ním

emoce, které v dětech pořad vyvolal, nebo když se dítěte nezeptají, co mu daný pořad přinesl.

Bylo provedeno již mnoho výzkumů (Valkenburgová, 2001 in Šed'ová, 2007; Bickham, Wright, Huston, 2001 in Šed'ová, 2007; Spratkin, Rubenstein in Mares, Woodart, 2001 in Šed'ová, 2007) na téma, zda televize ovlivňuje děti. Závěry ukazují, že televize na děti, ale i na dospělé uživatele, vliv rozhodně má. Nelze však obecně říci, že zhlédnutí určitého pořadu vyvolá konkrétní účinek. Vždy hraje roli mnoho individuálních faktorů (věk, inteligence, četnost sledování televize apod.). (Šed'ová, 2007) Důkazy účinků televize mohou být různé. Například, když „*po skončení programu, který obsahoval hodně dominantních a akčních motivů*“ můžeme právě tyto motivy sledovat v dětské hře. (Koťátková, 2005, s. 38)

Jednou z nejčastěji zkoumaných oblastí účinků televize je **agresivita**, konkrétně, zdali existuje vztah mezi sledováním agresivních televizních pořadů a následným agresivním chováním. (Šed'ová, 2007) Koukolík a Drtilová (2008, s. 219) uvádějí, že představitelé zábavního průmyslu tento účinek médií popírají, protože neexistují doložené studie. Dodávají však, že „*příčinnou souvislost mezi mediálním násilím a násilným chováním prokazuje v současnosti více než tři tisíce vědeckých studií.*“ K tématu mediálního násilí a jeho vztahu k násilnému chování dětí uvedla Americká pediatriká společnost v roce 1995, že „*do věku 18 let zhlédne v televizi průměrný jedinec 200 000 násilných činů. Průměrné americké dítě sleduje televizi 21 – 23 hodin týdně.*“, ale také například, že v televizních pořadech pro děti se v průběhu nedělního odpoledne objeví na obrazovce až 25 násilných činů za hodinu. (Koukolík, Drtilová, 2008, s. 218) V souvislosti s nežádoucím agresivním chováním bylo zkoumáno, zda může sledování prosociálních pořadů způsobit naopak společensky žádoucí jednání. Výsledky však uvádějí, že vliv sledování prosociálních pořadů na chování dětí je velmi malý a ovlivněný socioekonomickým statusem rodiny dítěte. Lze říci, že účinky sledování televize na chování dítěte závisí na tom, jaké pořady dítě sleduje. Pokud dítě sleduje televizi neustále, bez „cenzury“, kterou v tomto případě rozumíme vybírání pořadů rodiči, absorbuje dítě patrně více agresivních, než prosociálních stimulů, jelikož většina pořadů zobrazuje spíše agresivní, než prosociální chování. (Šed'ová, 2007)

Sledování televize může také ovlivňovat **hodnotovou orientaci** dítěte. Vlivem televize dochází podle Heluse (2009, s. 79) „*k narušení hodnoty autentických osobních zážitků. Děti propadlé televizní závislosti ztrácejí zájem a citlivost pro to, co ve svém reálném životě prožívají či mohou prožít.*“ Místo toho dávají přednost zážitkům, které jim

zprostředkuje televize – je to pro ně „zajímavější“, než to, co doopravdy prožily a je tak „*narušen vývoj osobnostní identity, ztrácí se smysl pro pravdu a ryze vlastního života.*“ (Helus, 2009, s. 79)

V souvislosti s negativními účinky televize, se také často hovoří o **narušení pozornosti dětí**. Aby dítě vydrželo sedět u televizního pořadu, musí být neustále něčím překvapováno, což znamená, že dětský pořad musí být plný dramatických dějových zvrátů. „*Interval, mezi takovými zvraty musí být poměrně krátký, mnohdy nepřesahuje 35 vteřin. Je-li dítě ustavičným konzumentem takových pořadů, nutně dochází ke ztrátě způsobilosti koncentrovat se na události, které tento „dramatický chvat“ postrádají.*“ (Helus, 2009, s. 79) Dítěti následně může dělat problém soustředit se na vyprávění pohádky nebo na jakoukoliv jinou poklidnější činnost v mateřské škole i doma (kreslení, vyplňování pracovních listů apod.). Tímto způsobem samozřejmě nejsou tvořeny všechny dětské pořady, tento fakt se týká „pouze“ komerčně úspěšných dětských pořadů. (Helus, 2009) O negativním účinku televize se zmiňuje pozitivně Michalec (1965, s. 17-18), který tvrdí, že „*soustavné sledování televizního programu, většinou dosti náročné na soustředěnost diváka, zvyšuje schopnost dítěte přijímat poznatky, třídit je a nacházet jejich uplatnění nebo souvislosti v okolním životě.*“ Na druhou stranu si však i on uvědomuje, že vystavením dítěte nadměrnému množství poznatků může docházet k jeho přetěžování. To potvrzuje i Opaschowki, který v tomto smyslu užívá termín „*generace dětí s krátkou koncentrací*“, kdy „*děti pouze skenují sled obrázků, aby stačili tempu vysílání digitálního toku informací. Ze zdlouhavosti a ticha jsou tyto děti nervózní, neklidné a hyperaktivní.*“ (Horx, 2007, s. 72 – 73)

Dalším účinkem televize je **spotřební chování** a to opět jak dětí, tak dospělých. „*Empirická šetření dokládají, že zboží, které je propagováno v televizi, je pro diváky více žádoucí. Po zhlédnutí reklamy děti vykazovaly významně větší touhu po tom kterém výrobku, než děti, které reklamu neviděly.*“ (Šeďová, 2007, s. 27) Dále bylo zjištěno, že „*televize se podílí na utváření identity diváků. Média nabízejí nepřeborný rezervoár modelů k identifikaci*“ (Šeďová, 2007, s. 28) a je jen na dítěti, mladistvém, či dospělém, jaký si zrovna vybere.

Vlivem sledování televize, nebo spíše sledováním nekvalitních pořadů, „*dochází k redukci řeči na odposlouchané, primitivní dialogové obraty, s potlačením způsobilosti hovořit rozvinutě, vyprávět, s úctou a zájmem naslouchat vyprávění a názorům druhého.*“ (Helus, 2009, s. 79) K tomuto tématu dodává Šeďová (2007), že pokud rodiče nechávají své děti sledovat pouze vhodné edukační pořady, může mít jejich

sledování pozitivní vliv na kognitivní schopnosti dětí, konkrétně se projevující v **rozšíření slovní zásoby**.

Dalším zkoumaným vlivem televize je **potlačení dětské představivosti**. Valkenburgová (2001 in Šeďová, 2007) dokázala, že děti, které příběhy a pohádky nejčastěji přijímají z televize, nemají tak rozvinuté kreativní myšlení, projevující se například tím, že při dokončování nedovyprávěných příběhů měly daleko méně originálních nápadů, než děti, které jsou častěji vystavené pohádkám v textové nebo audiální podobě. „Podle těchto výzkumů hotové obrazy ponechávají málo prostoru pro vlastní kreativitu recipienta, a tak ji potlačují.“ (Šeďová, 2007, s. 27)

Jedním z nejhorších účinků televize je **vytvoření závislosti** na komunikačních médiích. Tato závislost se může projevovat dvěma různými způsoby. Prvním způsobem je neschopnost jedince soustředit na běžnou činnost bez sluchových či vizuálních podnětů v pozadí. Druhým způsobem projevu závislosti je upřednostňování působení médií před všemi ostatními činnostmi, které postupně upadají. (Sikorová. 2012) Tato závislost má později za následek „zanedbávání rozvoje sociálních dovedností, oslabení schopnosti soucitu, empatie, deformace etického cítění a svědomí, narušení vývoje estetického cítění, vytvoření virtuálního světa, sledování sexuality prezentované ve formě neadekvátní k věku, narušený fyzický vývoj (narušení vývoje pohybového aparátu, obezita, poškození zraku, poruchy spánku apod.)“ (Sikorová, 2012, s. 150)

Závěrem k tomuto tématu uvádí Šeďová (2007, s. 28), že „ačkoliv je celý výzkum mediálních účinků dosud velmi otevřenou a nedostatečně probádanou kapitolou, která patrně nabízí více otázek než odpovědí, obecně se badatelé shodují na tom, že televize má významnou potenci ovlivňovat své recipienty. V případě malých dětí tedy televize vstupuje do procesu učení a funguje v pravém slova smyslu jako socializační činitel, jinak řečeno technologický učitel a vychovatel.“

3.4 Televize jako „člen rodiny“

Šeďová (2007, s. 31) uvádí, že „ze všech masových médií pronikla právě televize nejhluběji do sféry našeho intimního života.“ V současné době existují dva pohledy na roli televize v rodinném životě. První pohled televizi považuje za součást rodiny, druhý ji chápe jako médium umožňující pouze televizní konzumaci. Oba tyto pohledy mají společné, že rodinu chápou jako prostor, kde probíhá televizní konzumace. Rozhodující

je, jak rodina televizi začleňuje do svých každodenních aktivit. (Volek, 1999) Hejlová a kol. (2008) uvádějí, že televize je běžně zařazena do odpoledního režimu dne dětí předškolního věku, především v podobě sledování Večerníčku nebo pohádek na DVD. Podle Cakirpalogla (2012) je televize častěji využívána v rodinách s nižším společenským postavením, jelikož se liší i jejich postoj k trávení volného času. Zatímco u rodin z vyšších vrstev je volný čas prostorem pro vývoj jejich zájmů, lidé z vrstev nižších tráví svůj volný čas většinou pasivně, tedy například sledováním televize. A právě způsob trávení volného času nepřenášejí rodiče na své potomky.

V osmdesátých a devadesátých letech proběhl výzkum, který se zabýval tím, jak televize rozvíjí dynamiku rodinných vztahů. Bylo zjištěno, že televize je přijímána buď jako přítel a zprostředkovatel, nebo jako příčina komunikačních bariér a místo rodinných konfliktů. (Volek, 1999) Podle Volka (1999, s. 24) televize *„ovlivňuje časové rozvržení našich aktivit a ve vztahu k dětem slouží jako nástroj odměny či trestu. Navíc je často objektem jejich smlouvání s rodiči.“* Rogge (1996, s. 92) ve svých pravidlech televizní výchovy uvádí, že *„sledování televize není ani odměna, ani trest.“* Mertin (2004) připouští, že občasné použití televize jako výchovného prostředku, je v pořádku. To, že televize vstoupila do rodinného prostoru i do domácnosti obecně znamená, že ovlivnila život rodiny. Změnily se rodinné zvyky a tradice a změnil se charakter trávení volného času. Protože televize byla novým prvkem, bylo potřeba si na její sledování najít čas. Den však měl, má a vždy bude mít pouze 24 hodin, tudíž čas, který rodina věnovala sledování televize, se musel odebrat z času, který členové rodiny dříve věnovali jiným činnostem. (Ksenofontov, 1947)

Riziková může být také funkce televize v domácnosti jako kulisa. Mertin (2004, s. 142) uvádí, že pokud televize běží v domácnosti, bez toho aniž by ji někdo sledoval, dítě se ji naučí vnímat jako *„prostředek k přehlušení ticha a samoty“*. Stejný autor také varuje před umístěním televize do dětského pokoje. Pokud ji má dítě kdykoliv k dispozici, prodlužuje se délka jejího sledování.

Televize jako médium má téměř neomezené množství funkcí. Rodina ji může sledovat společně nebo odděleně, mohou přitom hovořit nebo mlčet, televize může být zdrojem konfliktů nebo je naopak i tlumit. (Volek, 1999) Její funkce je mnohdy dosti protichůdná: *„Matka samoživitelka se dívá na televizi společně se svými syny a užívá si přitom pocitu intimity a rodinné pospolitosti; nezaměstnaný muž ve středním věku sleduje extenzivně televizi, aby vyplnil čas a neupadl do deprese.“* (Rogge a Jensen, 1988 in Šedřová, 2007) Podle výzkumů je televize nejvíce konzumována v hodinách

mezi 19:00 – 22:00. Jedná se o případ kolektivní konzumace televize, kdy se všichni členové domácnosti sejdou u obrazovky, kterou společně sledují. Bohužel toto večerní sledování televize je poslední, a v některých rodinách bohužel i jedinou příležitostí, kdy se rodina schází a komunikuje. Televize se v těchto případech stává členem rodiny. (Volek, 1999)

4 Rodinná mediální výchova

Podle Michalce (1965, s. 5), se televize „stává ve stále větší míře samozřejmou součástí života našich dětí. Proto nemůžeme a nesmíme její vliv na děti podceňovat.“ Helus (2009, s. 78) uvádí, že „*pozitivní vliv médií na osobnost a vývoj dětí vůbec nemusí být automatický, ale je až výsledkem specifického edukačního působení – mediální, respektive multimedialní výchovy.*“

Konzumenty multimédií je možné rozdělit na dvě skupiny. První skupina je tvořena lidmi, kteří ztratili schopnost kritického výběru, na médiích jsou závislí a konzumují všechna multimédia včetně jejich obsahů. Oproti tomu lidé ze skupiny druhé „*cílevědomě vyhledávají z multimedialní nabídky podle svého kritéria hodnoty odpovídající jejich rozvojovým životním cílům a životnímu vkusu.*“ (Helus, 2009, s. 78) A právě u lidí z této skupiny se může prosadit pozitivní vliv médií. Proto je důležité, aby si jak rodina, tak i škola uvědomovaly význam multimedialní výchovy, protože jedině s její pomocí vychovají člověka ze druhé skupiny, tedy člověka, na kterého budou média mít převážně pozitivní vliv.

Rizika nesprávného užívání médií jsou zmíněna mj. v Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání (VÚP, 2006, s. 20 [online]). V kurikulu je uvedeno, že „*časově a obsahově nepřiměřené využívání audiovizuální, popř. počítačové techniky, nabídka nevhodných programů (nevhodná volba či časté a dlouhodobé sledování pořadů televize, videa apod.) a nevhodné vzory zobrazované v médiích mohou být rizikovými faktory při naplňování vzdělávacích záměrů pedagoga.* V několika dílčích vzdělávacích cílech je možné najít skrytou mediální výchovu. Například ve vzdělávací oblasti Dítě a společnost, kde se má pedagog snažit uvést dítě do společenství ostatních lidí a seznámit jej s pravidly společného soužití. (VÚP, 2006 [online]) Mertin (2004) uvádí, že izolovat dítě úplně od televizního vysílání by se

mohlo negativně podílet na jeho socializaci. Děti často komunikují o tom, který pořad viděly a dítě, které daný pořad nezná, může mít problém se zařazením mezi vrstevníky.

4.1 Vymezení pojmů rodinná mediální výchova a mediální gramotnost

Smolíková (2008, s. 62) uvádí, že *„ani učitelé, podobně jako mnozí rodiče, nejsou v naprosté většině případů mediálními experty, natož odborníky na informační technologie. Mohou však vytvořit podmínky, které povedou děti předškolního věku a žáky prvního stupně k porozumění médiím a ke kritickému náhledu na ně.“*

Mediální gramotnost je schopnost jedince pracovat s médii tak, aby mu byla maximálně k užítku. Zahrnuje znalost historie médií, principů jejich fungování, společenskou roli a jejich hrozby. Mediálně gramotný člověk by se měl aktivně a nezávisle zapojovat do mediální komunikace a využívat média pro sebevzdělávání a uspokojení svých potřeb. (Vranková, 2006, [online]) V Pedagogickém slovníku (Mareš a kol., 2003, s. 119) je mediální výchova definována jako výchova *„k orientaci v masových médiích, k jejich užívání a zároveň k jejich kritickému hodnocení.“* Je součástí všeobecného vzdělávání, kde se žáky snaží naučit chápat funkci médií a naučit je se v nich orientovat. Rodinná mediální výchova je *„proces směřující k tomu, aby se dítě stalo selektivním, poučeným a kritickým mediálním konzumentem.“* (Hoganová in Šedřová, 2007, s. 33) Mnoho autorů (Helus 2009, Kropáčková a Opravilová 2008, Šedřová 2007, Mertin 2004, Rogge 1996, Říčan 1995, Ksenofontov 1975 a další) se věnovalo a stále věnuje problematice rodinné mediální výchovy, čili „návodům“, jak „správně“ zacházet s televizí a ukotvit tak v dítěti pozitivní mediální návyky, díky kterým budou škodlivé vlivy televize minimalizovány. Podstatou je, že rodiče se musí snažit dodržovat určité zásady a jejich dítě tak mediálně vychovávat.

Mertin (2004) uvádí, že za dítě jsou zodpovědní rodiče a měli by si ujasnit, jak chtějí ve své domácnosti televizi používat. U malých dětí by se měli snažit regulovat jeho přístup k televizi a v žádném případě by neměli dovolit, aby dítě samo a bez dovolení televizi zapínalo. Upozorňuje také na význam přítomnosti rodičů při sledování pořadů, mohou pak společně s dítětem sdílet společné poznatky a zážitky.

V rámci rodinné mediální výchovy by rodiče měli dbát zejména na to, aby:

- šli dítěti příkladem (z hlediska mediální konzumace)
- jejich děti netrávily u televize příliš mnoho času,
- dětem vybírali kvalitní a vhodné pořady,

- vytvořili vhodné mediální prostředí (aby zvážili umístění televize a jejich množství v domácnosti),
- média konzumovali společně s dětmi a následně o mediálních obsazích hovořili. (Hoganová in Šedřová, 2007)

Výše zmíněné rady je možné podrobněji rozebrat a doplnit o rady další.

4.2 Základní pravidla rodinné mediální výchovy

Prvním pravidlem je **jít příkladem**. (Říčan, Pithartová, 1995) Děti rády napodobují, je to pro ně jedna z nejpřirozenějších podob učení i častý námět pro hru. Nápodoba je typická pro období symbolické hry, tedy pro období, kdy je dítě ve věku dvou až sedmi let. (Kotátková, 2005) V dětských hrách je možné sledovat vzorce chování i typy činností dospělých, s nimiž děti přicházejí do styku, nejčastěji pak maminky a tatínka. Pokud jsou obklopeny dospělými, jejich volný čas vyplňuje převážně sledováním televize, přijde jejich pasivní trávení volného času dítěti normální a tento vzor chování od nich postupně přebírá. Organizace volného času je problémem mnoha dospělých, dětí, i mládeže. (Ksenofontov, 1975) Režim dne a jeho jasný řád je jednou ze základních psychických potřeb dětí. Napomáhá fyzickému i duševnímu rozvoji a k utváření jejich individuality. (Matějček, 2005) Od mala by se dítě mělo podílet na zdravém rytmu života rodiny, aby si vytvořilo určité návyky. Malé dítě si navyká na styl života, který je zaveden v jeho rodině, a chápe jej jako přirozenou normu chování. Proto je důležité, aby šli rodiče dítěti příkladem i v oblasti sledování televize. (Ksenofontov, 1975)

Rodič by měl také dítě naučit, že **první je na řadě vždy povinnost a až poté může začít zábava**. Když je dítě v předškolním věku, mají rodiče pocit, že na sledování televize není nic špatného. Vše se mění v momentě, kdy dítě začne chodit do školy. Najednou má povinnosti, které mu zaberou i několik hodin času denně. Úkoly jej nebaví a snaží se je odložit na později. A to je ten moment, kdy si rodiče začínají dělat starosti. Dítě nebylo zvyklé řídit se pravidlem „nejprve povinnost a potom zábava“ a je pro něj těžké najednou obětovat zábavu ve prospěch povinnosti. A právě zde se projeví již výše zmíněný denní režim a s ním naučené návyky, protože jenom rodiče mohou dítěti pomoci rozhodnout se pro správné a užitečné řešení. (Ksenofontov, 1975) O tomto důležitém aspektu rodinné mediální výchovy hovoří i Michalec (1956, s. 32)

a zdůrazňuje, že je zvláště důležité, aby bylo dítěti vysvětleno, že „*televizní pořady může sledovat až tehdy, když splnilo své povinnosti.*“

Další radou je naučit děti **vybírat z televizního programu**. Jednou z častých chyb rodičů je sednou si k televizi jen tak z nudy a sledovat každý pořad, který je vysílán, i když jeho kvalita je velmi nízká. Televize působí jako magnet a v momentě, kdy ji člověk zapne, je velmi těžké ji vypnout. Pokud rodiče nechtějí, aby jejich dítě pasivně sedělo u televizoru a přepínalo z jednoho kanálu na druhý, musí jej naučit pečlivě vybírat pořady, které stojí za zhlédnutí. (Říčan, Pithartová, 1995) Zároveň ale musí umět **dítěti vysvětlit, co se jim na daném pořadu nelíbí**. (Rogge in Blažek, 1995) Také by měli naučit dítě **televizi vypínat** a to právě v momentech, kdy nás námi vybraný a sledovaný pořad zklame. (Říčan, Pithartová, 1995) Není nic horšího, než když dítě sleduje bez přestávky čtyři pořady za sebou, jelikož si poté nestihne uvědomit, co vlastně vidělo v pořadu předchozím. Nestáčí zpracovat první pořad a už je mu před očima promítána další řada myšlenek, obrazů a představ. (Ksenofontov, 1995) Jednou z metod výběru pořadů může být prolistování televizního programu na začátku týdne, zjištění nabídky pořadů, která bude vysílána a probrání této nabídky s dítětem.

Důležitá je také **komunikace o zhlédnutém pořadu**, jelikož „*téměř v každé pohádce nebo dětském filmu najdete menší či větší prvek agrese. Proto je lépe nenechat malé dítě sledovat pořad samostatně, raději mu vysvětlovat, proč se jednotlivé scény dějí, co je dobré a co už ne.*“ (Lazzari, 2013, s. 75) Dále k tomuto tématu uvádí Macek (2000, s. 248), že „*pro tuto věkovou skupinu platí v největší míře, že to, co dítě vidí na obrazovce, by mělo být také komunikováno (nejlépe ve stejnou dobu a nejlépe s nejbližšími dospělými osobami.)*“ Dítě často potřebuje k televiznímu vysílání vysvětlení. A po skončení vysílání potřebuje někomu sdělit své dojmy. (Michalec, 1965) Ideální je sledování pořadu rodičem a dítětem společně, což umožní následný rozbor viděného, ať už týkající se doplňujících otázek dítěte nebo vyvrácení fikce. (Macek, 2000) Toto pravidlo by nemělo být výjimkou, zvláště pokud se jedná o pořad, po kterém dítě chodí spát, jako je například Večerníček. Po jeho skončení by rodiče měli počkat, aby dítě vstřebalo, co právě vidělo, a rozebrat to s ním. Napětí, pocity a dojmy, které v sobě dítě po zhlédnutí pořadu má, by mohly mít za následek poruchy spánku. (Rogge in Blažek, 1995)

Při výběru pořadu by měl rodič také dbát na **délku trvání** pořadu. Doporučená doba, kterou by dítě předškolního věku mělo strávit u televizní obrazovky, je individuální, přesto se ji však odborníci snaží vymezit. Například Říčan a Pithartová (1995) jako

doporučený čas sledování televize u dítěte předškolního věku uvádějí 2 hodiny týdně, čili 20 minut denně. Z tohoto faktu může poté rodič vyvodit, že pořad, který překročí tuto časovou hranici, je pro jejich dítě nevhodný a je možné předpokládat, že odpovídající předškolnímu věku nebude ani jeho obsahová stránka.

Dále by měl rodič brát v úvahu **individuální zájem dítěte**. V nabídce televizního vysílání jsou pořady pro děti různého zaměření – od naučných, přes tvořivé a hudební, až po sportovní a soutěžní. Pokud totiž dítě sleduje pořad, který ho zajímá, je větší pravděpodobnost, že si z něj něco odnese. Rodič by se měl také snažit dohledat, pro jakou **věkovou kategorii** je pořad určen. (Ksenofontov, 1975) U většiny pořadů bývá uveden minimální doporučený věk dítěte. Rodič by měl kontrolovat, zda vybraný pořad odpovídá stáří dítěte. Organismus předškolního dítěte totiž není schopný přijmout a zpracovat emocionální zatížení, které mu připravuje pořad určený starším dětem. (Michalec, 1965) Pokud není určen dětem předškolního věku, snižuje míru jejich vnímání a nepřinese tak dětem žádný užitek. (Ksenofontov, 1975)

5 Televizní pořady pro děti a jejich kritéria

V roce 1965 patřila Československá televize na jedno z předních míst v Evropě ohledně množství pořadů určených dětem. Z celkového vysílání to bylo 17 – 18 %. Tehdy byl každý pořad pro děti, včetně těch groteskních, připravován tak, aby dětem přinesl jak výchovný užitek, tak určité množství poznatků. Konkrétně bylo tehdy vysíláno kolem 45 pořadů pro děti měsíčně. Co se týče pořadů pro děti předškolního věku, zavedla v roce 1958 Československá televize pravidelné vysílání pro mateřské školy. V neděli dopoledne byla vysílána půlhodina pohádkových filmů a už tehdy byla také vždy v neděli před televizními novinami vysílána pohádka na dobrou noc s názvem Večerníček. (Michalec, 1965) Výzkum na podobné téma provedl i Petr Macek (2000), který při své analýze došel k závěru, že v televizním programu téměř chybí vzdělávací a výchovné pořady a také soutěžní pořady pro děti. Horx (2007, s. 72) o této problematice uvádí, že *„dnes se vysílají dětské pořady od rána do večera a kanál pro děti zajišťuje, aby se ve vysílání pro děti neobjevila vůbec žádná přestávka.“*

Prvními kritérii televizních pořadů pro děti, jsou kritéria na základě psychických a sociálních potřeb dětí. Vhodností televizního vysílání z hlediska zmíněného kritéria se

zabýval Macek (2000). Tvrdí, že televize má rozhodující vliv na formování osobnosti dítěte, zvláště v předškolním období, kdy zkušenosti a zážitky v tomto období získané, ovlivní dítě v celém jeho dalším životě. Na základě toho sestavil následující kritéria pro televizní pořady pro děti. Prvním kritériem je pozitivní poselství o světě okolo nás, které vysvětluje potřebou dítěte vědět, že svět, ve kterém „žije, je bezpečné místo, že nejbližší lidé ho mají rádi a že jejich chování je předvídatelné.“ (Macek, 2000, s. 248) V tomto věkovém období věří dítě nejvíce tomu, co vidí, a právě to mu dává pocit jistoty a bezpečí. Pokud tedy od televizních postav z obrazovky slyší věty typu: „Máme tě rádi!“ nebo „Pomůžeme ti.“, uvěří, že takový je i skutečný svět. Dále autor uvádí, že je důležité, aby měl pořad jednoduchou strukturu, jasně profilované postavy na dobré a zlé. V pořadu by se měl objevovat řád a normy podporující dobro, určitá magičnost, barevnost, a měl by mít šťastný konec.

Mimo výše uvedená kritéria považuje autor za vhodné pro děti předškolního věku také krátké pořady (max. 10-15 minut dlouhé), které dítě podněcují k různým činnostem – k vyrábění a kreslení, ke zpěvu, cvičením nebo různým hrám. Za patřičné také považuje, když tyto pořady vtáhnou do dění rodiče nebo starší sourozence, například asistencí při výtvarných činnostech. Autor také upozorňuje na to, jaký by měl být moderátor pořadu. Studio, ve kterém se dětský pořad natáčí, by mělo působit neformálně a moderátor by se v něm měl pohybovat. Měl by umět komunikovat s dětskými diváky tak, aby je podnítil k aktivitě a aby měli touhu se zapojovat do dění ve studiu. Za naprosto nevhodné pro předškolní věk považuje autor naopak animované pořady typu Tom a Jerry. Jejichž děj je nepředvídatelný a navíc je zde brutalita spojována s legrací. (Macek, 2000)

Dalšími kritérii, jak lze na vhodnost televizních pořadů nahlížet, jsou kritéria podle dětí samotných. Na téma, jaké nároky mají na televizní pořady samy děti, provedl rozsáhlý výzkum psycholog Jan Uwe Rogge (in Blažek, 1995, 172), který tyto požadavky shrnul do následujících bodů. Jsou jimi „jasná, přehledná výstavba (předehra – hlavní děj – dohra, která umožňuje uvolnění po přestálém napětí), dobrý konec (špatný nebo otevřený konec dětí dlouho nezvládají), přehledný počet postav a jejich členění (snově všemocný hlavní hrdina vs. vedlejší hrdinové, na jejich slabínách děti uplatňují svou znalost reality), měkce zaoblený styl kresby (hranatost je vyhrazena záporným postavám), čím víc smyslů je zasaženo, tím líp.“

Vlastní kritéria na pořady pro děti klade také Česká televize, která je hlavní televizní stanicí pořadů pro děti (SC & C Market research, 2007 [online]) a této skupině diváků věnuje zvláštní pozornost. Kritéria televizních pořadů pro děti podle České televize jsou sepsána v Kodexu České televize (2003). Televizní pořady určené dětem, by měly pomáhat dítěti objevovat a přijímat vlastní hodnoty slušnosti, vzdělanosti, pracovitosti a úcty k životnímu prostředí, nabídnout dítěti zprostředkování tradiční české i světové pohádky, soutěže, vzdělávací a výchovné pořady i filmy pro děti, přispívat ke kulturní orientaci a popularizaci sportu u dětí a mladistvých, ukázat dítěti možnost integrace, tedy soužití zdravých a zdravotně postižených dětí (například tím, že děti se zdravotním postižením zařadí mezi účinkující určitého pořadu) a napomáhat národnostní a etnické toleranci (například tím, že *„při natáčení těchto pořadů zabezpečí, je-li to možné, aby složení dětských účinkujících, respektive komparsu zahrnovalo také zástupce národnostních, rasových či etnických menšin žijících v České republice“* (Kodex České televize, 2003, s. 10 [online]))

Česká televize dále dbá na vhodnost obsahů komerčních částí programu a programových upoutávek. Pokud jsou vysílány bezprostředně před nebo po vysílání pořadu pro děti, nesmí jejich obsah *„nepříznivě působit na vývoj dětí nebo nezletilé mládeže, případně v dětech cíleně vyvolávat pocity méněcennosti, jestliže nezískají propagované zboží či službu.“* (Kodex České Televize, 2007, s. 10) Česká televize považuje také za důležité informovat rodiče o doporučeném čase, který by jejich dítě mělo strávit před televizní obrazovkou, a o vlivu televizního vysílání na dětské diváky. Tyto informace zveřejňuje na svých internetových stránkách a na zvláštní části teletextu. Provozuje také poradenskou telefonní linku zaměřující se na danou problematiku.

V teoretické části byla zpracována základní témata týkající se problematiky dětského televizního diváctví. Zmíněny byly příčiny sledovanosti televize a její účinky. Poslední kapitola teoretické části, týkající se televizních pořadů pro děti a jejich kritérií společně s kapitolou první, o vývoji dítěte předškolního věku, byla využita při sestavení kritérií pro hodnocení vhodnosti konkrétních televizních pořadů pro děti.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

6 Metodologie výzkumného šetření

6.1 Úvod do problematiky

Současná nabídka televizních pořadů pro děti je více než bohatá. České televizní stanice, jako jsou ČT1, ČT2, Nova, Prima family nebo Barrandov TV, vysílají pořady určené dětem několikrát v týdnu, některé i každý den. Existují ale i televizní stanice (zatím pouze zahraniční, dostupné však dabované v českém jazyce na satelitní televizi), které své vysílání zaměřují pouze na děti a tyto pořady vysílají nepřetržitě celý den, tudíž nabízí rodičům možnost využít televizi jako „chůvu“, jelikož jejich dítě bude před televizní obrazovkou zabaveno 24 hodin denně. Mezi tyto stanice patří například Minimax, Jim Jam, Cartoon Network Europe nebo Disney Channel. Novinkou mezi těmito stanicemi je ČT Děčko, která spustí vysílání koncem srpna a každý den bude od 6:00 do 20:00 vysílat pořady české produkce, tak i zahraniční, vzdělávací i zábavné. (Válková, 2013 [online]) Zvláštní kategorii takto zaměřených televizních stanic tvoří mj. stanice Duck TV, která vysílá pouze pořady určené dětem v batolecím věku a opět nepřetržitě celý den. Nehledě na to, že děti v tomto věku by před televizní obrazovkou vůbec čas trávit neměly.

Zjistit, jaká je situace v Čechách, tedy jaké pořady jsou českými televizními stanicemi nabízeny, s jakou četností jsou dětmi předškolního věku sledovány a zdali ty nejsledovanější z nich jsou pro děti předškolního věku vhodné, bylo úkolem praktické části této bakalářské práce.

6.2 Charakteristika výzkumného cíle

Výzkum nejprve zjišťoval, jaké televizní pořady sledují děti předškolního věku v Benátkách nad Jizerou, poté v něm ty nejsledovanější z nich byly analyzovány dle předem stanovených kritérií na základě studia odborných pramenů (Teoretická část, kapitola 5) z hlediska vhodnosti pro dítě předškolního věku. Domnívám se, že druhá část výzkumu bude pro pedagogy nejvýznamnější, jelikož pedagog dětí předškolního věku by měl umět poradit rodičům, mimo jiné i v oblasti rodinné mediální výchovy, tedy jakým způsobem zacházet s televizí, aby její vliv na dítě nebyl převážně negativní.

V souvislosti s tím je ovšem zapotřebí mít přehled o tom, jaká je nabídka televizních pořadů pro děti a vědět, které z nich jsou pro dítě předškolního věku vhodné a mohou mu přinést nějaký užitek a které nikoliv.

Hlavními výzkumnými otázkami, na které praktická část bakalářské práce hledala odpovědi, jsou:

- 1) Jaké televizní pořady pro děti sledují děti předškolního věku v Benátkách nad Jizerou?
- 2) Jsou tyto pořady pro děti předškolního věku vhodné?

Doplňujícími výzkumnými otázkami, na které hledalo odpovědi výzkumné šetření, jsou:

- 1) Sledují děti předškolního věku v Benátkách nad Jizerou v televizi i jiné pořady než ty určené dětem? Pokud ano, o jaké pořady se jedná?
- 2) S kým děti televizní pořady pro děti sledují?
- 3) Co rodiče očekávají od televizních pořadů pro děti?

6.3 Charakteristika výzkumného souboru

Respondenty výzkumného šetření byli rodiče dětí předškolního věku žijící ve městě Benátky nad Jizerou. Základní soubor tvořily všechny osoby splňující tato kritéria. Do výběrového souboru byli následně vybráni ti rodiče, jejichž děti navštěvovali některou z mateřských škol v Benátkách nad Jizerou, a kteří byli ochotni se na výzkumu podílet. Výběr respondentů do výběrového vzorku probíhal záměrným výběrem, při kterém byli v prostorách mateřských škol v Benátkách nad Jizerou vyhledáváni jedinci odpovídající charakteristice základního výzkumného souboru. Reprezentativního modelu základního souboru se autorka této bakalářské práce snažila docílit tím, že navštívila celkem 4 mateřské školy v Benátkách nad Jizerou. Snažila se tak zajistit, aby byli ve výběrovém vzorku zastoupeni respondenti z různých mateřských škol a byla tak větší pravděpodobnost, že výzkumný vzorek budou tvořit rodiče různého vzdělání, věku, různě starých dětí. Respondenti tak budou reprezentovat charakteristiky základního výzkumného souboru, tedy rodičů dětí předškolního věku žijících ve městě Benátky nad Jizerou.

6.4 Výzkumné metody

Metodou výzkumu je strukturovaný rozhovor, prováděný s rodiči dětí předškolního věku a následná analýza zjištěných nejsledovanějších pořadů. Rozhovor vedl i zapisovat tazatel – výzkumník. Respondentovi byly předkládány otázky podle předem připravené struktury a byly zaznamenávány do formuláře. Výhodou, a zároveň hlavním důvodem zvolení této metody je fakt, že při osobním dotazování má tazatel možnost upřesnit respondentovi význam otázek a snižuje se tak riziko špatného pochopení otázky respondentem.

Druhá část výzkumu, analýza nejsledovanějších pořadů, probíhala formou sledování zjištěných pořadů a jejich následným hodnocením podle předem stanovených kritérií. Kritéria byla sestavena na základě poznatků o televizních pořadech uvedených v teoretické části této práce, doplňující pomocná kritéria vycházela z Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání.

6.5 Organizace výzkumného šetření

Po vymezení výzkumné otázky: Jaké televizní pořady pro děti sledují děti předškolního věku v Benátkách nad Jizerou?, byl sestaven formulář pro šetření. (Příloha č. 5) Skládal se z deseti otázek a jedné podotázky (konkrétně otázka č. 4 – Má vaše dítě sourozence? Jestli ano, jak starého a jakého pohlaví?). Nejvíce otázek bylo uzavřených (celkem 7), dvě otázky byly polouzavřené a jedna otázka byla otevřená. Z otázek uzavřených byly některé otázky výčtové (např. otázka č. 5 – Kdy vaše dítě sleduje televizi?), některé dichotomické (např. otázka č. 3 – Jaké je pohlaví vašeho dítěte?), některé alternativní (např. otázka č. 2 – Jaký je věk vašeho dítěte?). Některé otázky kombinovaly více typů uzavřených otázek (např. otázka č. 8 – Na co se vaše dítě v televizi dívá a jak často?).

Před vlastním výzkumem proběhl předvýzkum v podobě vyzkoušení srozumitelnosti a jednoznačnosti otázek strukturovaného rozhovoru na několika jedincích. Tito jedinci odpovídali základnímu výzkumnému souboru. Konkrétně se jednalo o tři matky dětí předškolního věku z Benátek nad Jizerou.

Vlastní dotazníkové šetření probíhalo ve čtrnácti dnech, v době souvislé pedagogické praxe. Respondenti byli dotazováni při vyzvedávání dětí z mateřské školy, po převzetí dítěte a odchodu do šatny. Pokud kladně odpověděli na otázku, zdali je možné s nimi udělat desetiminutový standardizovaný rozhovor pro studijní účely, byly jejich odpovědi zaznamenávány během převlékání jejich dítěte. **Celkem se v tomto časovém**

úseku podařilo získat 69 formulářů, které poté začaly být vyhodnocovány. Dohromady bylo osloveno 80 respondentů ve čtyřech mateřských školách, v každé škole byla nabídnuta dvaceti respondentům možnost podílet se na výzkumu.

7 Výsledky šetření

7.1 Charakteristika výzkumného vzorku

Výzkumu se celkem účastnilo 69 respondentů – rodičů dětí předškolního věku žijících ve městě Benátky nad Jizerou. V úvodním dotazování byl zjišťován věk rodičů a jejich dosažené vzdělání. Další úvodní otázky už byly zaměřeny na jejich děti. Z úvodních zjištěných informací byl zanalyzován průměrný věk matek, který činil 33,68 let a průměrný věk otců, ve výši 30,65 let. Celkový průměr věku rodičů byl tedy 32,16 let. Nejstarší matce bylo 47 let, nejstaršímu otci 52 let. Nejmladší matce bylo 25 let, nejmladšímu otci 26. Ve výzkumném vzorku se objevily i neúplné rodiny, ve kterých jeden z rodičů buď rodinu opustil, nebo zemřel. Těchto rodin se objevilo celkem třináct, z nichž ve dvanácti rodinách byla samotná matka s dítětem bez otce, v jednom případě se jednalo o rodinu bez matky.

Úvodní dotazování sledovalo také dosažené vzdělání rodičů. Ve výzkumném vzorku bylo u matek nejčastějším vzděláním střední s maturitou, u otců střední odborné. Nejméně rodičů bylo vysokoškolského vzdělání, což je možné vidět v grafu v příloze č. 1. V obou těchto grafech je uvedeno i procento rodičů, u kterých nebylo vzdělání zjištěno. Označením „Nezjištěno“ rozumíme rodiče z neúplných rodin, o kterých dotazovaný rodič neuvedl údaje.

Další úvodní otázky se již zaměřovaly na informace ohledně dětí dotazovaných respondentů. Konkrétně byl zjišťován věk a pohlaví dítěte, jestli má dané dítě sourozence a pokud ano, tak jak starého a jakého pohlaví.

Zkoumány byly děti v předškolním věku, tedy děti ve věku 3 –7 let. Ve výzkumném vzorku byly zastoupeny všechny tyto věkové možnosti (Příloha č. 2). Nejvíce dětí (celkem třicet) bylo ve věku čtyř let. Naopak nejméně dětí bylo 7letých, které se ve výzkumném vzorku objevily pouze dvě.

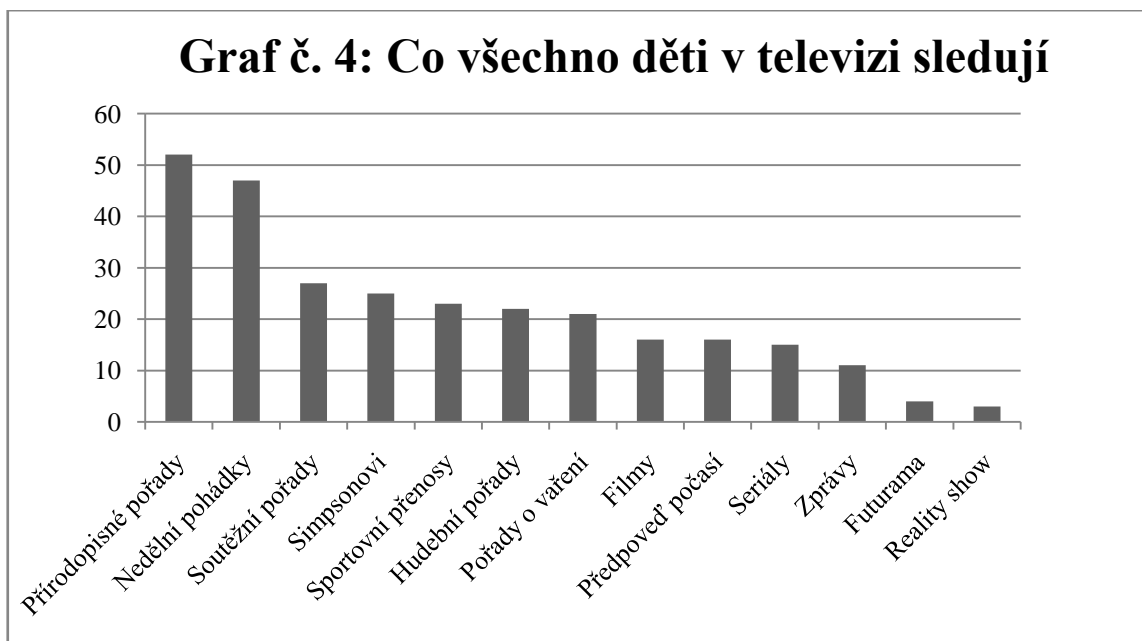
Počty zastoupení obou pohlaví dětí byly srovnatelné a mírnou převahou chlapců. Dívek se ve výzkumném vzorku objevilo třicet tři, chlapců třicet šest.

7.2 Jaké televizní pořady obecně děti sledují

Prvními doplňujícími výzkumnými otázkami byly otázky: „Sledují děti předškolního věku v Benátkách nad Jizerou v televizi i jiné pořady než ty určené dětem? Pokud ano, o jaké pořady se jedná?“ Tyto otázky směřovali ke zjištění, zdali nechávají rodiče své děti sledovat v televizi i něco jiného, než pořady pro děti.

Ve výzkumném šetření byly v nabídce televizních pořadů neurčených dětem uvedeny zprávy, předpovědi počasí, sportovní přenosy, filmy a seriály, dále pak pořady soutěžní, hudební, přírodopisné a pořady o vaření. V neposlední řadě byly do této kategorie pořadů zařazeny reality show, Simpsonovi, Futurama a nedělní pohádky. I když nedělní pohádky se řadí mezi pořady určené dětem, tak v případě jejich vysoké sledovanosti, by z důvodu velkého a různorodého množství vysílaných pohádek, nebyla možná jejich analýza. Proto byly zařazeny do této kategorie.

Jednoznačně nejsledovanějšími pořady jsou pořady přírodopisné. Z celkového počtu šedesáti devíti dětí jej občas sledovalo čtyřicet tři dětí a pravidelně dětí devět. Dalšími pořady, které jsou sledovány vysokým počtem dětí, jsou pořady soutěžní. Tento typ pořadu sleduje občas dvacet pět dětí a dvě děti pravidelně. Na třetím místě se umístil animovaný seriál pro dospělé s názvem Simpsonovi. Celkem je sleduje dvacet pět dětí, z nichž dvě dokonce pravidelně. Z pořadů dále následovaly sportovní přenosy, hudební pořady, pořady o vaření a další. Nejméně sledovaným pořadem jsou reality show. Sledují je pouze tři děti, jak je možné vidět v grafu č. 4 na následující straně této práce. Někteří rodiče doplnili při šetření v otevřené otázce č. 9: „Uveďte prosím, jaké další pořady vaše dítě sleduje.“, co dalšího jejich dítě sledovalo. V odpovědích se dvakrát objevil televizní kanál Prima Zoom, na kterém děti sledovaly přírodopisné pořady. Tři rodiče uvedli, že jejich děti sledují na DVD dokumenty o dinosaurech. Dále dvě děti sledují pravidelně pořady o autech. Jednou se v odpovědích objevil seriál Ordinace v Růžové zahradě, Chůva k pohledání a pořad Drtivá porážka.

7.3 Jaké televizní pořady určené dětem děti sledují

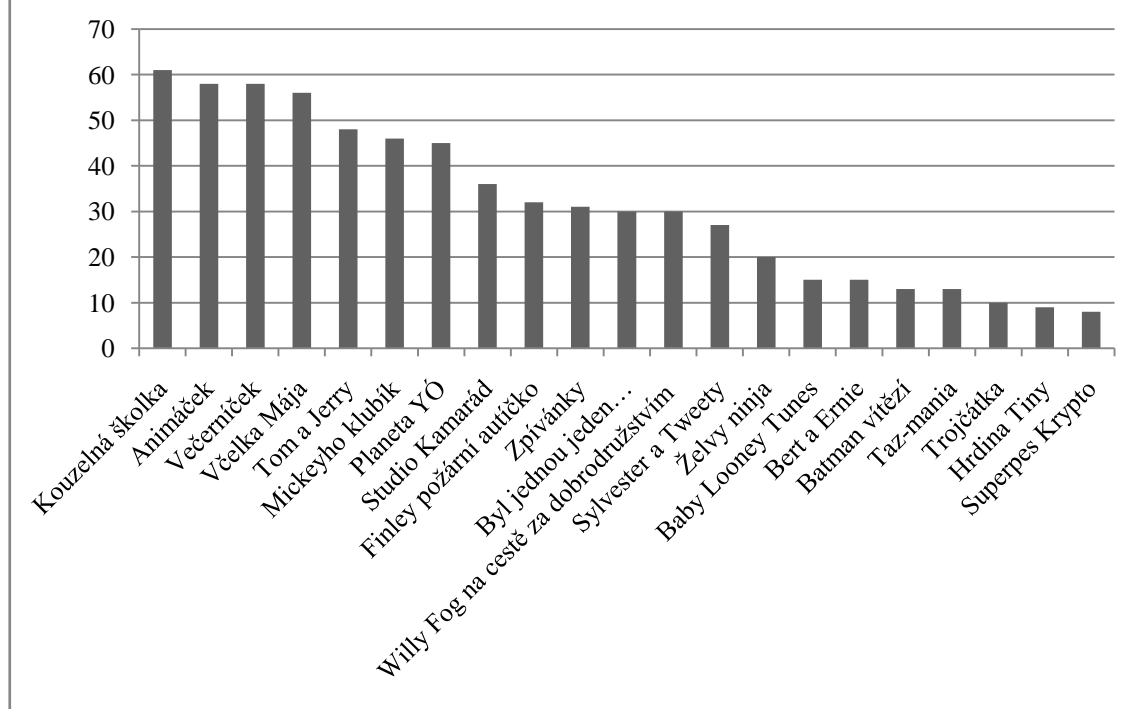
Odpověď na hlavní výzkumnou otázku této bakalářské práce: Jaké televizní pořady pro děti sledují děti předškolního věku v Benátkách nad Jizerou?, je možné najít v grafu č. 5 na následující straně.

Nejsledovanějším pořadem je Kouzelná školka. Ta je pravidelně sledována třiceti dvěma dětmi a občas dvaceti devíti dětmi. Celkem je tedy oblíbená u 88 % dětí.

Na místě druhém se umístily pořady dva: Večerníček a Animáček. Tyto pořady jsou u dětí, z hlediska celkové sledovanosti, oblíbené naprosto stejně. Pokud však porovnáme poměr sledovanosti pravidelné a občasné, větší přízeň si získal Večerníček, který pravidelně sledovalo dvacet devět dětí, Animáček byl pravidelně sledován pouze sedmnácti dětmi.

Třetím nejsledovanějším pořadem je Včelka Mája. Ta byla pravidelně sledována stejným množstvím dětí jako Animáček, tedy sedmnácti a občas třiceti devíti dětmi. Na čtvrtém místě se umístil pořad Tom a Jerry, sledován celkem čtyřiceti osmi dětmi. Téměř stejnou sledovanost měl i animovaný pořad Mickeyho klubík, který celkem sledovalo čtyřicet šest dětí. Posledními dvěma pořady, jejichž sledovanost byla vyšší než 50 %, jsou Planeta YÓ a Studio Kamarád. Planetu YÓ sledovalo celkem čtyřicet pět dětí, Studio Kamarád bylo sledováno třiceti šesti dětmi.

Graf č. 5: Celková sledovanost televizních pořadů pro děti

Všechny ostatní pořady pro děti měly sledovanost nižší než 50 %. Což znamená, že je sledovalo méně než třicet čtyři dětí. Mezi tyto pořady patřily převážně animované seriály zahraniční produkce, jako například Finley požární autíčko, Byl jednou jeden..., Želvy ninja nebo Baby Looney Tunes. Dalšími pořady pro děti, jejichž sledovanost byla nižší než 50 %, jsou Zpívánky a Bert a Ernie. Vůbec nejnižší sledovanost měl animovaný seriál Superpes Krypto, pouhých osm dětí.

Rodiče měli také možnost v souvislosti s touto výzkumnou otázkou doplnit, jaké další pořady jejich dítě sleduje. Patnáct rodičů doplnilo, že jejich děti se také na pořady pro děti dívají na DVD, na kterém sledují například Bořka Stavitele, Mašinku Tomáše, Pata a Mata, Medvídku Pů, Teletubbies nebo Hodinu zpěvu. Dvanáct rodičů uvedlo, že sledují speciální dětské kanály přes satelitní vysílání. Mezi těmito stanicemi uvedli Minimax, Jim Jam a Disney Chanel.

Ve výzkumném šetření rodiče odpovídali, zdali uvedené pořady pro děti sledují jejich děti pravidelně, občas nebo je nesledují vůbec. V příloze č. 3 jsou uvedeny pouze údaje týkající se sledovanosti pravidelné a občasné, jelikož nesledovanost je rovná odečtu celkové sledovanosti od počtu respondentů, tedy od 69. Výsledná sledovanost je součtem pravidelné a občasné sledovanosti pořadů.

7.4 S kým děti sledují televizní pořady

Jednou z doplňujících výzkumných otázek je otázka: S kým děti televizní pořady sledují? V rámci šetření byla rodičům položena otázka č. 6: Sledujete dětské pořady společně s vaším dítětem? V nabídce odpovědí byly čtyři možnosti. Zdali rodič sleduje dětské pořady s dítětem vždy, zdali je společně se svým dítětem sleduje občas, zdali se dítě dívá samo nebo jestli se dívá se sourozencem. V této otázce měli rodiče možnost dvou odpovědí v případě, že se krom některé ze tří prvních možností dívá dítě na pořady pro děti ještě se sourozencem. Výsledky dotazování je možné vysledovat v grafu v příloze č. 4.

Občas sledovalo televizní pořady pro děti společně s dítětem padesát pět rodičů. Z nichž dvacet pět zároveň odpovědělo, že dítě sledovalo pořady společně se sourozencem. Společně se sourozencem sledovalo pořady celkem třicet dva dětí, přičemž sourozence má padesát čtyři dětí. Dvacet dva dětí z těch, kteří sourozence mají, s ním pořady nesledují.

Vždy se na televizní pořady pro děti dívalo společně s dítětem pouze 5 rodičů. Možnost odpovědi, že dítě sleduje pořady vždy samo, využili 4 rodiče.

7.5 Komunikace o zhlédnutém pořadu

V dotazníkovém šetření bylo dále zjišťováno, jestli rodiče s dítětem komunikují o zhlédnutém pořadu. Na otázku č. 7 ve formuláři pro šetření: Povídáte si se svým dítětem o tom, co v daném pořadu vidělo?, měli rodiče možnost odpovědět pomocí škálování, kdy číslo 1 znamenalo pravidelně a číslo 5 nikdy. Nejvíce rodičů, konkrétně třicet čtyři, využilo pro vyjádření své odpovědi číslo 3, které by se dalo převést slovně jako občas. Pravidelně komunikovalo o pořadu se svými dětmi dvanáct rodičů, takřka pravidelně (vyjádřené číslem 2) osmnáct rodičů. Téměř nikdy (vyjádřeno číslem 4) nekomunikovalo se svým dítětem o zhlédnutém pořadu pět rodičů a nikdy pouze jeden rodič.

7.6 Vztah vzdělání matky a komunikace o pořadech

V rámci výzkumného šetření bylo také zjišťováno, zdali vzdělání matky ovlivňuje četnost komunikace s dítětem o zhlédnutých pořadech. Pravidelně komunikuje o zhlédnutém pořadu se svým dítětem 18 % vysokoškolsky vzdělaných matek, stejné procento matek se středoškolským vzděláním a 14 % matek z odborných učilišť. Takřka

pravidelně komunikuje o pořadu s dítětem 21 % vysokoškolsky vzdělaných matek, 26 % středoškolsky vzdělaných matek, a 28 % matek z odborných učilišť. Občas komunikuje s dítětem o zhlédnutém pořadu 56 % vysokoškolsky vzdělaných matek, 50 % středoškolsky vzdělaných matek a 35 % matek z odborných učilišť. Žádná vysokoškolsky ani středoškolsky vzdělaná matka neuvedla, že by s dítětem o pořadu nekomunikovala nikdy. Nikdy s dítětem o zhlédnutém pořadu nekomunikuje pouze jedna matka z odborného učiliště.

Vztah mezi vzděláním matky a četností komunikace s dítětem o zhlédnutém pořadu se nepotvrdil, jelikož rozdíly v procentech odpovědí, jsou mezi matkami různého vzdělání minimální.

7.7 Co rodiče očekávají od pořadů pro děti

Na základě poslední doplňující výzkumné otázky bylo ve výzkumném šetření zjišťováno, jaké mají rodiče nároky na televizní pořady pro děti, co od pořadů pro děti očekávají. V nabídce odpovědí bylo šest možností – vyplnění volného času, pobavení a zábava, poznání něčeho nového, inspirace (pro výtvarné činnosti a hry), téma pro konverzaci s dítětem a jiné, kde měli rodiče možnost sdělit, jestli od pořadů očekávají něco jiného, než co bylo uvedeno v nabídce. (Příloha č. 6)

U této otázky mohli rodiče uvést více možností. Většina rodičů toho využila. Nejvíce rodičů, celkem padesát, očekávalo od pořadu pro děti hlavně poznání něčeho nového. Druhým nejočekávanějším přínosem pořadu pro děti bylo pobavení a zábava, kterou uvedlo čtyřicet sedm rodičů. Na třetím místě byla inspirace (pro výtvarné a hry), tu uvedlo třicet šest rodičů. Se stejným počtem osmnácti odpovědí skončily možnosti vyplnění volného času a téma pro konverzaci s dítětem. Možnost uvést něco jiného využili pouze dva rodiče a oba uvedli stejnou odpověď, a sice, že pořady pro děti by měly být převážně výchovné. Jedna matka tuto odpověď doplnila konkrétně, že by měly děti naučit, jak se správně chovat.

7.8 Kdy děti sledují televizi

V rámci šetření bylo zjišťováno, kdy děti nejvíce sledují televizi. Na otázku: Kdy vaše dítě sleduje televizi?, byly rodičům nabízeny tyto možnosti: ve všední dny, o víkendech, ráno (před odchodem do mateřské školy), po příchodu z mateřské školy, večer a nesleduje. Rodiče měli možnost využít tolik možností odpovědí, kolik chtěli. Podle

výpovědi rodičů sleduje ve všední dny televizi třicet čtyři dětí, o víkendech čtyřicet sedm. Ráno, před odchodem do školky, se na televizi dívá dvacet jedna dětí. Po příchodu ze školky ji sleduje devatenáct dětí. Nejvíce dětí, celkem padesát, se na televizi dívá večer.

8 Zhodnocení výsledků šetření a jejich interpretace

Výsledky šetření byly v této kapitole celkově zhodnoceny na základě analýzy dat uvedených v předchozí kapitole. Nejprve byly vyhodnoceny a okomentovány doplňující výzkumné otázky, následně byly popsány výzkumné otázky hlavní.

8.1 Doplňující výzkumná otázka č. 1

Sledují děti předškolního věku v Benátkách nad Jizerou v televizi i jiné pořady než ty určené dětem? Pokud ano, o jaké pořady se jedná?

Bylo zjištěno, že děti nesledují pouze televizní pořady určené jim, ale sledují také téměř vše ostatní, co je v televizi vysíláno. Největší oblibu získaly pořady přírodopisné. Sleduje je 75 % dětí předškolního věku v Benátkách nad Jizerou. Z hlediska vhodnosti pořadu pro dítě, jsou přírodopisné pořady vhodné, dalo by se říci možná i nejvhodnější z nabídky pořadů neurčených dětem. I když i u tohoto pořadu platí zásady zmíněné v kapitole „Rodinná mediální výchova“ této bakalářské práce, zvláště pak komunikace o pořadu. I v pořadech přírodopisných může totiž dítě vidět věci, které zatím nechápe a potřebuje je vysvětlit od dospělého. Závěrem by se o přírodopisných pořadech dalo říci, že zájem o ně je u předškolních dětí v Benátkách nad Jizerou vyšší než o některé televizní pořady určené přímo dětem (např. Tom a Jerry, Mickeyho klubík, Planeta YÓ nebo Studio Kamarád).

Dalšími, poměrně hodně sledovanými pořady, jsou pořady soutěžní. Důvodem vysoké sledovanosti tohoto typu pořadu může být jeho vysílací čas, který je často mezi sedmnáctou a devatenáctou hodinou a umožňuje tak hromadnou rodinnou konzumaci, při které pořad zhlédnou rodiče po příchodu z práce společně s dítětem nebo je pouštěn jako kulisa při rodinné večeři.

Posledním pořadem z nabídky, který stojí za komentář, jsou Simpsonovi. Simpsonovi jsou americký animovaný seriál, který sledují děti, dospívající i dospělí. Autorka práce předpokládá, že jeho vysoká sledovat může být způsobena osobou, se kterou dítě

televizi sleduje. Pokud se dítě dívá pravidelně na televizi společně se svým starším sourozencem, může společně s ním sledovat konkrétní pořad. Dětem se může tento pořad líbit z důvodu jeho barevnosti a také proto, že se mohou ztotožňovat s jeho postavami (každý chlapec chce být „rošťák“ jako Bart). Vhodnost tohoto pořadu už ovšem není tak jasnou záležitostí jako u pořadů přírodopisných. V Simpsonových se objevuje často násilné chování (zvláště ve vztahu otec syn), pravidelně jsou v něm slyšet nevhodná slova a celkově pořad ukazuje spíše vzorce nevhodného chování, ze kterého by si děti předškolního věku rozhodně neměly brát příklad.

8.2 Doplnující výzkumná otázka č. 2

S kým děti televizní pořady pro děti sledují?

V rámci výzkumu bylo zjištěno, že naprostá většina dětí sleduje alespoň občas televizní pořady pro děti společně s rodičem. Někteří z nich sledují televizi navíc společně se sourozencem. Pouze malé procento dotazovaných rodičů uvedlo, že pořady sledují se svým dítětem pokaždé. Jako pozitivní je shledáván fakt, že pouze minimum rodičů, konkrétně 4, nechávají své dítě před televizní obrazovkou vždy samotné.

8.3 Doplnující výzkumná otázka č. 3

Co rodiče očekávají od televizních pořadů pro děti?

Bylo zjištěno, že rodičům jde především o to, aby se děti z televizního pořadu pro děti dozvěděly něco nového. Hovoříme o kognitivních účincích televize. Druhým nejvýznamnějším požadavkem rodičů na televizní pořady pro děti je, aby pořad děti pobavil. Ostatní přínosy televizního pořadu už se rodičům nezdály tak podstatné. Na základě tohoto zjištění je možné vyvodit, že jako ideální televizní pořad pro děti je podle rodičů takový pořad, který naučí a zároveň pobaví.

8.4 Hlavní výzkumná otázka č. 1

Jaké televizní pořady pro děti sledují děti předškolního věku v Benátkách nad Jizerou?

Děti předškolního věku v Benátkách nad Jizerou sledují různé televizní pořady pro děti. Sledovány jsou jak pořady připravované ve studiu, tak i animované seriály české i zahraniční produkce. Nejsledovanějším pořadem je Kouzelná školka. Dále je poměrně

hodně oblíbený Večerníček a Animáček. Mezi další dětmi oblíbené pořady se zařadila Včelka Mája, Tom a Jerry, Mickeyho klubík a Planeta YÓ.

8.5 Hlavní výzkumná otázka č. 2

Jsou tyto pořady pro děti předškolního věku vhodné?

Pro nalezení odpovědi na tuto výzkumnou otázku byla sestavena tabulka kritérií pro posouzení kvality pořadu. Kritéria jsou rozdělena do dvou oblastí podle toho, co budou u daného pořadu napomáhat sledovat. Sestavená kritéria jsou pouze orientačním nástrojem pro hodnocení vhodnosti pořadu, aby byla zachována určitá struktura při hodnocení jednotlivých pořadů.

Prvními kritérii jsou **kritéria podle Rámcového vzdělávacího programu** (dále RVP PV), čili kritéria vycházející z Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání. Budou sledovat, zdali pořad napomáhá k rozvoji konkrétních vzdělávacích cílů uvedených ve výše zmíněném dokumentu. Kritéria byla sestavena tak, že z každé vzdělávací oblasti byly vybrány dva dílčí vzdělávací cíle, o kterých autorka této práce usoudila, že je možné je rozvíjet nejenom působením pedagoga, ale také prostým sledováním vhodného televizního pořadu.

Druhými kritérii, podle nichž bude pořad hodnocen, jsou **kritéria podle psychických a sociálních potřeb dětí**. Ta vycházejí z teoretické části této bakalářské práce (kapitola 5) a zaměřují se především na to, zdali pořad odpovídá vývojovým zvláštnostem dětí a může se tak podílet na pozitivním formování osobnosti dítěte.

Nejsledovanějším pořadem dětmi předškolního věku v Benátkách nad Jizerou je **Kouzelná školka**. Kouzelná školka je cyklický a inspirativní pořad určený přímo dětem předškolního věku. Jak je uvedeno na stránkách České televize, která tento pořad vysílá, snaží se „*děti zaujmout, navázat s nimi dialog, povídat si o světě, který vidí kolem sebe, seznamovat je se základními etickými hodnotami a přitom jim nebrat dětství a pomoci her a „hraní si“ v nich rozvíjet jejich fantazii.*“ Kouzelná školka má premiéru každý den v 18:20 na ČT2 a následující den ráno, konkrétně v půl deváté má reprízu na ČT1. Na stránkách České televize také uvedeno, že pořad je doplněn o pohádky, kdy jedna by měla být vždy zahraniční a jedna z tradiční české tvorby. Pořadem provází několik moderátorů – Michal Nesvatba, Magdalena Reifová, Ladislav Trojan, Jana Šulcová a Jitka Molavcová, kteří využívají jako pomocníky skřítky maňásky, Františka a Fanyнку.

Prostředí studia, ve kterém jsou natáčeny jednotlivé vstupy moderátorů společně s maňásky, je přátelské a barevné, pro děti lákavé a příjemné. Moderátoři komunikují s dětmi v průběhu celého pořadu a nabádají je tak ke komunikaci. Zároveň je inspirují k různým činnostem – cvičení, výtvarnému tvoření, zpívání aj. Činnosti navazují na pohádky, které jsou v průběhu pořadu vysílány.

V pořadu jsou jednoznačně naplňovány v kritériích uvedené dílčí vzdělávací cíle v oblastech Dítě a jeho tělo, Dítě a jeho psychika a Dítě a ten druhý. Dílčích vzdělávacích cílů ve vzdělávacích oblastech Dítě a společnost a Dítě a svět se moderátoři tohoto pořadu dotkli pouze okrajově, je tedy obtížné vysledovat jejich naplňování.

Kritéria podle psychických a sociálních potřeb dětí jsou v tomto pořadu také převážně naplňována. Pořad mírně překračuje maximální doporučenou délku pořadu pro děti předškolního věku, jelikož Kouzelná školka tvá 27 – 30 minut, místo doporučovaných 20 minut. Poselství o bezpečném světě okolo nás je zajišťováno postavami, které jsou k dětem milé a laskavé. Struktura pořadu je také odpovídající – úvodní znělka, po které se moderátor i maňásek vždy s dětmi přivítají, následuje krátké povídání, po kterém už je na řadě první pohádka. Na závěr se moderátoři i maňásek s dětmi rozloučí, pořad je vždy ukončen větou „Mějte se famfárově, děti!“. Jednotlivé charakteristiky moderátorů jsou jasně dané a děti vědí, co od kterého moderátora můžou čekat. Magičnost tomuto pořadu dodávají mluvicí maňásci a už samotný název „Kouzelná školka“, který naznačuje, že se v této „školce“ může dít úplně všechno. Kritérium „Řád a normy podporující dobro“ je v tomto pořadu těžké vysledovat, jelikož se jedná o kritérium spíše pro pohádky než pro pořady.

Závěrem lze říci, že pořad Kouzelná školka je pro děti předškolního věku maximálně vhodný. Splňuje téměř všechna stanovená kritéria pro televizní pořady pro děti předškolního věku a splňuje i kritéria, které považovali za nejdůležitější rodiče při dotazníkovém šetření, tedy poznání něčeho nového a pobavení.

Druhým nejsledovanějším pořadem je **Večerníček**. Večerníček je pro mnohé pořadem určujícím režim dne dětí. Často slouží jako pohádka na dobrou noc. Večerníček je vysílán každý den v 18:45 na programu ČT2. Vždy začíná znělkou, během které se na televizní obrazovce objeví chlapec – Večerníček, který se s dětmi přivítá slovy: „Dobrý večer!“.

Pohádky vysílané v rámci tohoto pořadu jsou pouze české produkce. Určit, jak tento pořad naplňuje stanovená kritéria je obtížné, jelikož zhruba každých 14 dní je vysílána jiná série pohádek. V průběhu psaní této bakalářské práce se ve Večerníčku vystřídali například pejskové Štaflík a Špagetka, vodník Česílko, Křemílek a Vochomůrka, kluk z plakátu, Králíci z klobouku Bob a Bobek a Krteček. Každá pohádka se zaměřuje na něco jiného, odehrává se v jiném prostředí a je těžké shrnout všechny večerníčkové pohádky do jedné charakteristiky. Co je možné hodnotit, je délka pořadu, která je většinou 10 minut a je tedy vyhovující. Dále jednoduchá struktura pořadu, jelikož pořad má znělku a postavu, která děti vítá a na závěr se s nimi loučí. Magičnost je splněna díky chlapci Večerníčkovi. I přesto, že nebylo možné ohodnotit všechna kritéria, lze usoudit, že Večerníček je pořad vhodný pro děti předškolního věku. Pohádky v něm jsou odpovídající této věkové kategorii. Už pro jeho mnohaletou tradici by měl být i nadále zachován jako televizní pohádka na dobrou noc.

Třetím nejsledovanějším pořadem je Animáček. Ten je vysílán každý všední den od 6:30 na televizní stanici Barrandov TV a na stejné stanici také každou sobotu od 6:10 a neděli od 5:50. Jeho přibližná délka je 140 minut. Dříve byl vysílán ve stejnou dobu, kdy stanice ČT2 vysílá Večerníček. Jak naznačuj samotný název pořadu, jedná se o pásmo animovaných pohádek zahraniční produkce. Momentálně jsou v tomto pásmu vysílány seriály Winx Club, Pokémon, Můj malý Ponny, Tom a Jerry a Šmoulové.

Winx club je animovaný seriál o dospívajících vílách s magickými schopnostmi. Děj tohoto seriálu je až příliš komplikovaný na to, aby jej děti předškolního věku pochopily. Charakteristiky postav jsou sice jasně dané – hodné víly, zlé čarodějnice, ale zároveň se v seriálu vyskytuje příliš mnoho postav vedlejších. Pro děti je pochopení tohoto pořadu také složité z toho důvodu, že každý díl navazuje na díl předchozí a při vynechání jednoho dílu se divák špatně zorientuje v novém ději.

Pokémon je seriál o chlapci v mladším školním věku, který se touží stát Pokémonovým mistrem. Délka tohoto pořadu je doporučených 20 minut. Je zde zastoupena i magičnost v podobě Pokémonů, avšak spletitý děj na pokračování a velké množství vedlejších postav je opět shledáváno jako nevhodné pro děti předškolního věku. I když tento seriál obsahuje násilí, je zde na druhou stranu možné vidět prosociální chování a kooperaci ve vztahu dítě a Pokémon i Pokémonů mezi sebou.

Můj malý Ponny je seriál o barevných ponících s různými vlastnostmi. Pozitivní na tomto seriálu je přátelství, které je mezi všemi postavami toho seriálu a děti tak mohou

pozorovat, jak hezky se k sobě poníci chovají a učit se z toho. Jsou tu řády a normy potvrzující dobro a je zde zastoupena i magičnost. Ostatní kritéria podle psychických a sociálních potřeb dětí jsou zde také dodržena. Proto je tento seriál zatím ze všech analyzovaných seriálů vysílaných v Animáčku jediný vhodný pro děti předškolního věku.

Tom a Jerry je zahraniční animovaný seriál o neustálých neshodách mezi kocourem Tomem a myšákem Jerryem. I když postavy tohoto seriálu vypadají z kresebného hlediska roztomile a přátelsky, snad v každém díle je zobrazováno násilné chování. A co je horší, násilí je zde spojeno se zábavou. Navíc se objevuje bez jakékoliv příčiny – naznačuje tedy dětem, že je v pořádku jen tak k někomu přijít a bezdůvodně mu škodit. Délka seriálu se pohybuje kolem šesti až deseti minut, kritériím je tedy vyhovující. Jednoduchá struktura je zde také splněna, ostatní kritéria však v tomto pořadu naplňována nejsou. V rozporu je s pořadem například pozitivní poselství o světě okolo nás, pořad plný násilí a nevráživosti nenaplnuje základní psychickou potřebu jistoty a bezpečí. Dále nelze říct, že by postavy toto seriálu byly jasně rozdělené na dobré a zlé. I když špatně a zákeřněji se chová spíše myš, ani o kocourovi však také nelze říci, že jeho postava je hodná. V nespolední řadě tomuto pořadu chybí řád a normy podporující dobro a částečně i magičnost (jelikož ta je zastoupena pouze tím, že postavy v seriálu občas mluví lidskou řečí a chodí vzpřímeně jako člověk). Tom a Jerry je pořad nevhodný pro děti předškolního věku z výchovného hlediska, i když věřím, že děti může pobavit.

Posledním seriálem v rámci pořadu Animáček jsou **Šmoulové**. Animovaný seriál o malých modrých bytostech žijících v lese v domečcích z hub. Téměř všechny postavy toho pořadu vypadají stejně – nosí stejné oblečení, stejnou čepici, mají však různé vlastnosti. Délka toho pořadu se pohybuje mezi dvaceti a třiceti minutami, občas tedy překračuje doporučenou délku pořadů. Šmoulům se vždy přihodí nějaké trable, které však společným úsilím a díky vedení taťky Šmouly vyřeší. Komunikace mezi jednotlivými postavami je z hlediska mluvního vzoru a rozvíjení slovní zásoby v pořádku, občas však Šmoulové používají místo normálních slov slova „šmoulit“, „ušmoulit“, „šmoulovat“ apod., což může být pro děti matoucí, zároveň to však může usnadnit jejich hru při ztvárnění rolí Šmoulů. Magičnost je v tomto pořadu dostatečně zastoupena díky postavám, konkrétně díky jejich velikosti, barvě a způsobu života. Tento seriál je tedy hodnocen spíše jako vhodný pro děti předškolního věku.

Závěrem k pásmu animovaných pohádek Animáček lze říci, že rozhodně není vhodné, aby jej děti sledovaly jako celek. Rodiče by měli vybírat, které z právě vysílaných seriálů v rámci tohoto pořadu jsou pro jejich děti vhodné. Především by se měli vyvarovat pořadům zobrazující násilné chování a pořadům s příliš složitým dějem.

Čtvrtým nejsledovanějším pořadem je **Včelka Mája**. Seriál zobrazuje příběh včely, která poznává okolí svého bydliště (úlu) a krásy okolní přírody i hmyz bydlící v jeho blízkosti. Tento pořad splňuje všechna kritéria, krom délky pořadu, která občas doporučenou délku mírně překračuje – délka pořadu je mezi dvaceti a dvaceti pěti minutami.

Pátý nejsledovanější pořad, **Tom a Jerry**, není třeba hodnotit, jelikož tento pořad byl rozebrán v rámci animovaného pásma Animáček.

Šestým nejsledovanějším pořadem je **Mickeyho klubík**. Tento pořad uvádí počítačově animovaná postavička myšáka Mickey Mouse, která se vždy na začátku pořadu s dětmi přivítá a poté je zavede do svého „klubíku“, ve kterém se mohou děti setkat s dalšími postavami. Cílem pořadu je seznámit děti se základy předmatematické gramotnosti, jejíž učení probíhá zábavnou a hravou formou. V pořadu se hodně zpívá, i když kvalita zpěvu i úroveň písní je diskutabilní. Po krátkém úvodu zavede myšák děti k „myškostrojíku“, který vždy postavám ze seriálu ukáže čtyři „myškavěci“, které pak postavy v průběhu použijí k řešení malých problémů a logických záhad. Myšák i ostatní postavy nabádají děti v průběhu celého pořadu ke komunikaci. Délka pořadu je kolem 24 minut. Z dalších kritérií je naplňována jednoduchá struktura a pozitivní poselství o světě okolo nás. Ostatní kritéria nelze objektivně hodnotit. Mickeyho klubík se snaží být vzdělávacím a zábavným pořadem zároveň.

Posledním pořadem, který byl sledován větším počtem dětí je **Planeta YÓ**. Jedná se o téměř hodinový pořad, ve kterém se střídají vstupy moderátorů ze studia (Planety YÓ) a promítání pohádek. V rámci tohoto pásma je momentálně vysílán animovaný pořad Ovečka Shaun, dokument o cizincích žijících u nás s názvem Jmenuji se, soutěžní pořad Za školu a pořad pro děti Kouzelná školka. Z těchto pořadů jsou, kromě pořadu Za školu, pro děti předškolního věku všechny vhodné. Kouzelná školka již v rámci

praktické části této práce byla zanalyzována a bylo zjištěno, že je to pořad pro děti této věkové kategorie maximálně vhodný.

Ovečka Shaun je velmi zdařile animovaná. Postavy, jejich pohyby i celé prostředí farmy, ve kterém se děj odehrává, jsou maximálně realistické. Magičnost je zajištěna díky ovcím, které společným úsilím a spoluprací dokážou téměř vše, například i opravit traktor svého farmáře, i když většinou jejich pokusy končí komickou katastrofou. Délka tohoto pořadu se pohybuje mezi šesti až osmi minutami a je tedy odpovídající této věkové kategorii.

Dokumentární pořad s názvem Jmenuji se seznamuje děti s životem cizinců u nás, s jejich odlišnostmi ve způsobu života i s tím, jak se liší jejich země od té naší. Pořad je určený spíše mladším školním dětem, ale vzhledem k tomu, že je moderován samotnými dětmi, mohou se z něho poučit i děti předškolního věku. Délka pořadu je kolem sedmnácti minut.

Soutěžní pořad s názvem Za školu je určen středoškolským studentům, jelikož ti sami v něm soutěží o zahraniční stipendium pro studium v zahraničí. Obsahově tento pořad není vhodný pro děti předškolního věku.

Samotné výstupy ze studia Planty YÓ jsou určené spíše starším dětem. Vstupy moderátorů jsou nezúčastněné a témata, která s hosty probírají jsou vhodné minimálně až pro děti mladšího školního věku. Planeta YÓ je tedy na pomezí vhodnosti a nevhodnosti pro dítě předškolního věku. I když pořady v tomto pásmu vysílané, jsou z větší části pro tyto děti vhodné, celková délka pořadu, vstupy moderátorů i některé pořady v něm vysílané pro děti předškolního věku vhodné nejsou.

9 Diskuze výzkumného šetření

Tento výzkum byl mou první zkušeností s prováděním vlastního výzkumného šetření, od zvolení výzkumného cíle, hledání výzkumných otázek, sestavení dotazníku, výběru respondentů i vlastní realizací a následného vyhodnocování výzkumu.

Dítě a televize je téma, které otevírá spoustu možností, jakým směrem lze výzkum na toto téma zaměřit. Pokud bych výzkum na podobné téma prováděla ještě někdy v budoucnu (například při psaní diplomové práce), zaměřila bych se spíše na televizi jako socializačního činitele v našich domácnostech. Jednalo by se o výzkum kvalitativní, ve kterém bych pracovala s několika odlišnými rodinami a sledovala bych, jak televizi využívají pro společné trávení volného času, jako pomocníka při výchově, apod.

Analýza nejsledovanějších pořadů nabízí také mnoho možností jak ji pojmout. Původně jsem nejsledovanější pořady chtěla hodnotit podle tabulkově sestavených kritérií, ve kterých by bylo zaškrťováno, zda pořad kritérium naplňuje, nebo je s ním v rozporu. Některá kritéria však nebylo možné u pořadů vysledovat a jiná bylo lepší doplnit o slovní komentář, proto jsem raději použila slovní hodnocení pořadů a kritéria jsem použila pouze pro dodržení určité struktury textu. Kdybych se někdy příště věnovala tématu televizních pořadů pro děti a jejich kvalitou, ráda bych prováděla výzkum formou rozhovorů s dramaturgy a scénáristy televizních pořadů pro děti z různých televizních stanic. Zajímalo by mě také, jestli jsou některé televizní pořady určené dětem pouze marketingovým tahem, jelikož při hledání informací o sledovaných pořadech jsem u několika z nich našla vlastní internetové stránky s různými časopisy, hračkami, oblečením a dalšími produkty nosící motivy daného pořadu.

Při praktické části a její realizaci bylo pro mě nejtěžší oslovovat rodiče, jelikož mi nebylo příjemné vyptávat se cizích lidí na osobní informace. Problém mi také dělalo nestranné hodnocení televizních pořadů pro děti.

Vzhledem k výsledkům výzkumu uvedených v předchozí kapitole této práce a na základě odborných pramenů uvedených v teoretické části práce, hodnotím současnou situaci rodinné mediální výchovy jako spíše podprůměrnou. I když se 49 % rodičů snaží se svým dítětem komunikovat o zhlédnutém pořadu alespoň občas, nebyla zjištěna optimální volba sledovaných pořadů. Podle mě je to způsobeno tím, že rodiče nemají dostatek informací o rizicích sledování televize a důležitosti správného výběru pořadů ovlivňující zdravý psychický vývoj dítěte. Rodiče překračují

doporučenou denní dobu sledování televize (podle Říčana a Pithartové – viz teoretická část, s. 30) a nechávají děti sledovat nejenom pořady určené dětem. Na otázku, kde se rodiče mohou dozvědět o škodlivosti televize a zjistit, jak tyto vlivy minimalizovat, však neznám odpověď, neboť toto jsem nezjišťovala ve výzkumném šetření. Jsem přesvědčena, že pediatr jim tyto informace samovolně neposkytuje, stejně jako učitelky v mateřských školách. V příloze č. 7 je přiložen mnou navržený leták, obsahující základní rady a doporučení určené rodičům. Tento nebo podobný leták by mohl viset v mateřských školách a u dětských lékařů.

Závěrem zopakuji větu z úvodu praktické části této práce, že nabídka televizních pořadů pro děti je více než bohatá, v diskuzi k tomuto faktu dodávám, že rodiče se z této nabídky musí naučit vybírat.

Závěr

Bakalářská práce se věnovala problematice sledovanosti televizních pořadů pro děti. Televize i ostatní média jsou nedílnou součástí současného života každého dospělého i dítěte a výzkumné šetření tento fakt potvrzuje. Stejně jako výzkum probíhající na 2 238 dětech předškolního a školního věku, kde 75 % dětí ve věku 6 – 9 let uvedlo, že každý nebo téměř každý víkend tráví sledováním televize. (Bocan a kol., 2012 [online]) Televizi sleduje 100 % dětí předškolního věku, o nichž vypovídali rodiče - respondenti. Soudě podle dětmi sledovaných pořadů, si však ne všichni rodiče uvědomují její rizika (zmíněné v teoretické části práce, v kapitole 3.3), kterým může předcházet rodinná mediální výchova. Stejně tak, jako rodiče brání své děti před užíváním návykových látek, měli by je bránit před sledováním televize jako koníčku a každodenní záležitosti. Cílem bakalářské práce bylo zjistit, jaké pořady děti sledují a jaká je jejich kvalita. V rámci výzkumného šetření bylo zjištěno, že pořady, které byly vyhodnoceny jako nejsledovanější, jsou z větší části pro děti předškolního věku vhodné. Ze sedmi nejsledovanějších pořadů byly jako vhodné vyhodnoceny tři, a sice Kouzelná školka, Večerníček a Včelka Mája. Na pomezí mezi vhodnými a nevhodnými skončily Animáček, Mickeyho klubík a Planeta YÓ. Tyto pořady jsou na pomezí z toho důvodu, že kritéria naplňovaly pouze částečně nebo v nich jsou vysílány seriály, které pro děti předškolního věku vhodné nejsou. Jako nevhodný byl vyhodnocen pouze jeden pořad, Tom a Jerry.

Ve výzkumném šetření bylo dále zjištěno, že:

- z nabídky televizních pořadů neurčených dětem, sledují děti nejvíce přírodopisné pořady (z celkového počtu 69 dětí je sleduje 52 dětí),
- naopak nejméně sledované jsou reality show (sledují je pouze 3 děti),
- z televizních pořadů pro děti je nejsledovanějším pořadem Kouzelná školka (61 dětí),
- dalšími nejoblíbenějšími pořady pro děti jsou Večerníček, Animáček a Včelka Mája,
- nejméně oblíbený je u dětí Superpes Krypto (sleduje je jen pouze 9 dětí),
- nejvíce dětí sleduje televizi občas s rodičem (55 dětí) nebo se sourozencem (32 dětí),
- vždy samy se na televizi dívají pouze 4 děti,
- nejvíce dětí sleduje televizi večer (50 dětí) a o víkendech (47 dětí),
- 34 rodičů komunikuje se svým dítětem o zhlédnutém pořadu alespoň občas,
- nikdy se svým dítětem o zhlédnutém pořadu nekomunikuje pouze 1 rodič,
- od pořadů pro děti očekávají rodiče především poznání něčeho nového (50 rodičů).

Při zjišťování s kým děti televizi sledují, bylo zjištěno, že pravidelně se na ni s dětmi dívá 5 % rodičů, 57 % rodičů se s dětmi dívá alespoň občas a 4 % rodičů se s dětmi nedívají nikdy. Dalších 34 % dětí sleduje televizi společně se sourozencem. Fakt, že televizi sledují vždy samy pouze 4 % dětí, je možné brát jako pozitivní. Zároveň je potřeba vzít v úvahu, že při osobním dotazování v rámci výzkumného šetření nemuseli všichni rodiče odpovídat popravdě a osamocených dětí před televizní obrazovkou může být ve skutečnosti daleko více.

Domnívám se, že o problematiku dětského televizního diváctví by se měli zajímat učitelky v mateřských školách, ale i rodiče. Protože závisí hlavně na nich, jaký vliv bude mít televize na jejich děti. Proto se chystám vyvěsit výsledky výzkumného šetření na nástěnkách v mateřských školách, ve kterých šetření probíhalo, aby se tak alespoň částečně rodiče i učitelky seznámili se situací dětského televizního diváctví v Benátkách nad Jizerou.

Přínos této práce pro mě samotnou je takový, že už budu na všechny televizní pořady určené dětem nahlížet z kritického hlediska a doufám, že mi tento náhled vydrží minimálně do té doby, než budu s televizí a televizními pořady seznamovat své děti. Pozitivní je pro mě fakt, že se mi podařilo nalézt odpovědi na hlavní i doplňující výzkumné otázky a díky prováděnému výzkumu jsem se zorientovala v oblasti dětského televizního diváctví.

Seznam použité literatury a pramenů

- BLAŽEK, B. *Tváří v tvář obrazovce*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1995. ISBN 80-85850-11-7.
- CAKIRPALOGLU, P. *Úvod do psychologie osobnosti*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s., 2012. ISBN 978-80-247-4033-1.
- DRTILOVÁ, J. a F. KOUKOLÍK. *Vzpouza deprivantů: Nestvůry, nástroje, obrana*. Nové přepracované vydání, dotisk. Praha: Galén, 2008. ISBN 978-80-7262-410-2.
- DUBSKÝ J., K. MURDZA, L. URBAN. *Masová komunikace a veřejné mínění*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing a.s., 2011. ISBN 978-80-247-3563-4.
- GILES, D. *Psychologie médií*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s., 2012. ISBN 978-80-247-3821-2.
- HEJLOVÁ, H., J. KROPÁČKOVÁ a M. LINKOVÁ. Příspěvek k výzkumu životního stylu dětí v mateřské a primární škole. In *Pedagogický výzkum jako podpora současné školy: Sborník sdělení 16. Konference ČAPV*. Univerzita Hradec Králové: Gaudeamus, 2008. ISBN 978-80-7041-287-9
- HELUS, Z. *Dítě v osobnostním pojetí: obrat k dítěti jako výzva a úkol pro učitele i rodiče*. 2. ; přeprac. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-628-5.
- HORX, M. *Připravte své dítě do života – 8 klíčových dovedností, který by vaše dítě mělo zvládnout*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s., 2007. ISBN 978-80-247-2082-1.
- JIRÁK, J. a B. KÖPPLOVÁ. *Dějiny českých médií: Od počátku do současnosti*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s., 2011. ISBN 978-80-247-3028-8.
- JIRÁK, J. a B. KÖPPLOVÁ. *Masová média*. 1. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-466-3.
- JIRÁK, J. a B. KÖPPLOVÁ. *Média a společnost: Stručný úvod do studia médií a mediální komunikace*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 978-80-717-8697-9.
- KOŤÁTKOVÁ, S. *Hry v mateřské škole v teorii a praxi*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s., 2005. ISBN 80-247-0852-3.
- KSENOFONTOV, V. V. *Televize – rodina – dítě*. 1. vyd. Praha: Čs. Televize, 1945.
- LAZZARI, S. *Vývoj dítěte v 1. – 3. roce*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s., 2013. ISBN 978-80-247-3734-8.
- MAREŠ, J., J. PRŮCHA a E. WALTEROVÁ. *Pedagogický slovník: 4. Aktualizované vydání*. 4. vyd. aktualiz. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-772-8.

- MATĚJČEK, Z. *Prvních 6 let ve vývoji a výchově dítěte: Normy a vývojové milníky z pohledu psychologa, základní duševní potřeby dítěte, dítě a lidský svět*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s., 2005. ISBN 80-247-0870-1.
- MCQUAIL, D. *Úvod do teorie masové komunikace: S českou předmluvou Jana Jiráka*. 1. vyd. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-200-9.
- MERTIN, V. *Na co se často ptáte: Ze zkušeností dětského psychologa*. 1. vyd. Praha: Scientia, 2004. ISBN 80-7183-316-9.
- MICHALEC, Z. *Dítě a televize*. 1. vyd. Praha: SPN, 1965.
- KROPÁČKOVÁ, J. a E. OPRAVILOVÁ. Dítě jako východisko konstrukce cíle výchovy a vzdělávání. In *Dítě předškolního věku dříve a dnes*. Praha: UK, Pedagogická fakulta, 2008, s. 53 – 60. ISBN 978-80-7290-377-1.
- PITHARTOVÁ, D. a P. ŘÍČAN. *Krotíme obrazovku: Jak vést děti k rozumnému užívání médií*. 1. vyd. Praha: Portál, 1995. ISBN 80-7178-084-7.
- ROGGE, J. U. *Děti potřebují hranice*. 2. vyd. Praha: Portál, 1996. ISBN 80-7178-418-4.
- SIKOROVÁ, L. *Dětská sestra v primární a komunitní péči*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s., 2012. ISBN 978-80-247-3592-4.
- SMOLÍKOVÁ, K. Děti média zajímají – přidejme se k nim: Mediální výchova pro děti předškolního a mladšího školního věku. In *Dítě předškolního věku dříve a dnes*. Praha: UK, Pedagogická fakulta, 2008, s. 61 – 62. ISBN 978-80-7290-377-1.
- ŠEĐOVÁ, K. *Děti a rodiče před televizí: Rodinná socializace dětského televizního diváctví*. 1. vyd. Brno: Paido, 2007. ISBN 978-80-7315-149-2.
- ŠEĐOVÁ, K. Televize v rodinách předškoláků. In *Sociální a kulturní souvislosti výchovy a vzdělávání, 11. Konference ČAPV*. Brno: Paido, 2003. s. 51 – 70. ISBN 80-7315-046-8.
- ŠIMEK, V. Televize a estetická výchova nejmenších. In MIŠURCOVÁ, V. a kol. *O estetické výchově nejmenších*. 3. a doplněné vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1978. s. 116 – 126.
- ŠIMÍČKOVÁ ČÍŽKOVÁ, J. a kol. *Přehled vývojové psychologie*. 2. vyd. Olomouc: Ostravská univerzita, 2005. ISBN 80-244-0629-2.
- VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I.: Dětství a dospívání*. 1. vyd. dotisk. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2008. ISBN 978-80-246-0956-0.

INTERNETOVÉ ZDROJE:

BOCAN, M. a kol. *Děti v ringu dnešního světa: Hodnotové orientace dětí ve věku 6 až 15 let.* [online]. 1. vyd. Praha: Comunica, a. s, 2012. ISBN 978-80-87449-24-0. [citováno 12.dubna 2013]. Dostupné na WWW: <<http://www.nidm.cz/userfiles/file/KPZ/vystupy/01-vyzkumy/deti-v-ringu-dnesniho-sveta.pdf>>

CSFD. *Rozmarýnek (TV pořad).* [online]. [citováno 5.března 2013]. Dostupné na WWW: <<http://www.csfd.cz/film/233674-rozmarynek/>>

ČESKÁ TELEVIZE. *Kouzelná školka: Povídání a pohádky pro nejmenší.* [online]. [citováno 15.dubna 2013]. Dostupné na WWW: <<http://www.ceskatelevize.cz/porady/1096128096-kouzelnna-skolka/>>

ČESKÁ TELEVIZE. *Televizní poplatek: Informace.* [online]. [citováno 6.března 2013]. Dostupné na WWW: <<https://tvp.ceskatelevize.cz/poplatky/info.php>>

DIVADLO NA VINOHRADECH. *Informace o prodeji a rezervace vstupenek.* [online]. [citováno 6.března 2013]. Dostupné na WWW: <<http://www.divadlonavinohradech.com/vstupenky>>

IHNED. *Nové spoty ukazují, jak televize kazí děti. Denně v ní vidí vraždy, sex i šikanu.* [online]. [citováno 15.března 2013]. Dostupné na WWW: <<http://vf.m.ihned.cz/c1-52728410-nove-spoty-ukazuji-jak-televize-kazi-deti-denne-v-ni-vidi-vrazdy-sex-i-sikanu>>

KODEX ČESKÉ TELEVIZE. *Zásady naplňování veřejné služby v oblasti televizního vysílání* [online]. Praha: Česká televize, Edice útvaru Komunikace, 2003. ISBN 80-85005-46-8. [citováno 1.dubna 2013]. Dostupné na WWW: <<http://img9.ceskatelevize.cz/boss/image/contents/kodex-ct/pdf/kodex-ct.pdf>>

MASARYKOVA UNIVERZITA V BRNĚ. *Vývojová psychologie - učební text* [online]. [citováno 11.března 2013] Dostupné na WWW: <<http://www.fi.muni.cz/~qprokes/socka/socka3.html>>

PORTÁL O ŠKOLSTVÍ A VZDĚLÁVÁNÍ. *Předškolní docházka je nepovinná* [online]. 30. března 2011. [citováno 10.března 2013]. Dostupné na WWW: <<http://info.edu.cz/cs/node/3116>>

SC & C MARKET RESEARCH. Základní zpráva: Výzkum TV diváků a Image TV stanic pro Českou televizi. In *Výzkum TV diváků a image TV stanic* [online]. Praha: 2007. [citováno 17.března 2013]. Dostupné z WWW: <http://img7.ceskatelevize.cz/boss/image/contents/rada-ct/vyrocní_zpravy/prilohy_07/vyzkum_tv_divaku_58.pdf>

ŠEDIVÝ, J. *Nenažrané spotřebiče, aneb kolik nás co stojí*. [online]. 30.října 2003. [citováno 5.března 2013]. Dostupné na WWW: <<http://www.penize.cz/investice/16126-nenazrane-spotrebice-aneb-kolik-nas-stoji>>

VÁLKOVÁ, H. *Nová dětská televize se bude jmenovat Děčko, vysílat začne na konci srpna*. [online]. 21.února 2013 [citováno 15.března 2013]. Dostupné na WWW: <http://zpravy.idnes.cz/ceska-televize-spusti-v-srpnu-novy-detsky-kanal-decko-pf7-/domaci.aspx?c=A130221_105545_domaci_hv>

VOLEK, J. Televize jako spolutvůrce domova a extenze rodiny. In *Sborník prací fakulty sociálních studií Brněnské univerzity: Sociální studia 4*, 1999 [online]. [citováno 20.března 2013]. Dostupné na WWW: <<http://www.socstudia.fss.muni.cz/dokumenty/080227134945.pdf>>

VRANKOVÁ, E. *Ujasněme si pojmy: Mediální gramotnost*. [online]. Revue pro média č.8/2006, upraveno, zkráceno. In Národní institut dětí a mládeže, 2006. [citováno 10.dubna 2013]. Dostupné na WWW: <<http://www.nidm.cz/projekty/realizace-projektu/klice-pro-zivot/medialni-vychova-a-medializace/realizace/ujasneme-si-pojmy-medialni-gramotnost>>

VÚP. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. [online]. 1. vyd. dotisk. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2006. ISBN 80-87000-005-5. [citováno 2.dubna 2013]. Dostupné na WWW: <http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVP_PV-2004.pdf>

ČASOPISY:

MACEK, P. Televizní vysílání pro děti a mládež – psychologický pohled. In *Pedagogika*, 3/2000, s. 246-255. ISSN 0031-3815.

Seznam příloh

Příloha č. 1 - Graf č. 1: Dosažené vzdělání otců

Graf č. 2: Dosažené vzdělání matek

Příloha č. 2 - Graf č. 3: Věk dětí

Příloha č. 3 - Tabulka č. 1: Sledovanost televizních pořadů pro děti

Příloha č. 4 - Graf č. 6: S kým děti sledují dětské televizní pořady

Příloha č. 5 – Formulář pro strukturovaný rozhovor k bakalářské práci

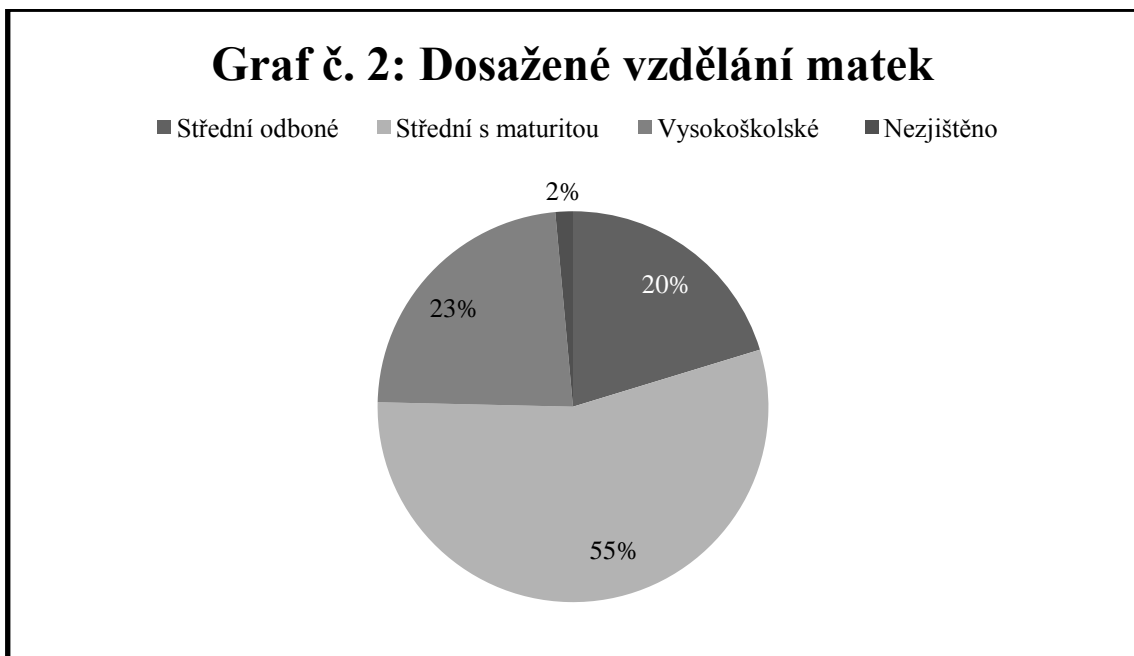
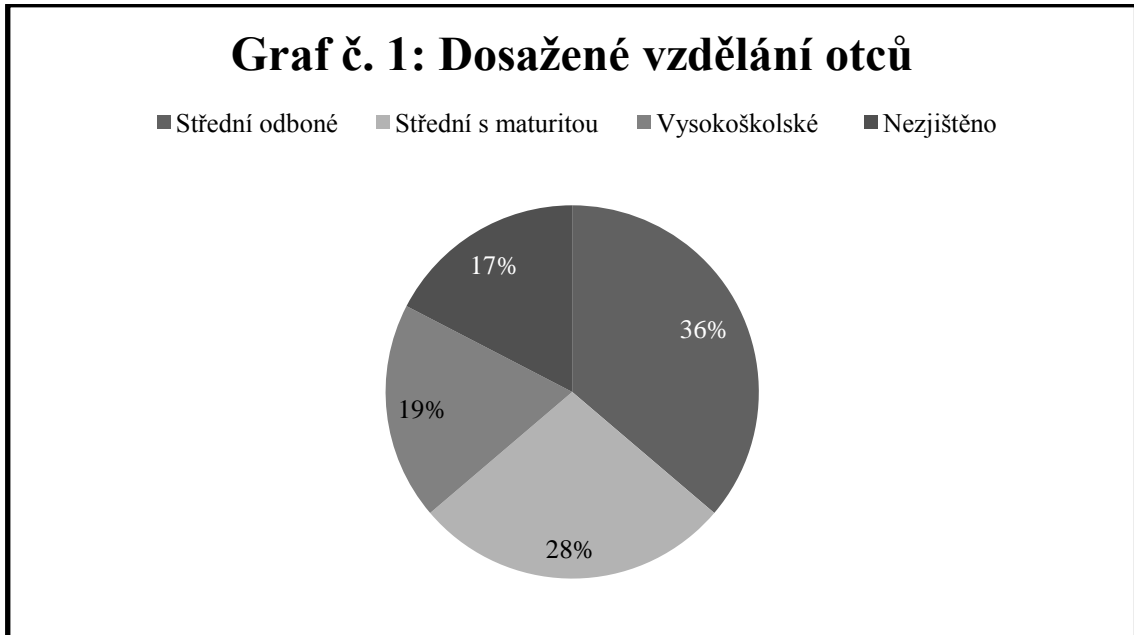
Příloha č. 6 – Graf č. 7: Co rodiče očekávají od pořadů pro děti

Příloha č. 7 – Leták pro rodiče

Přílohy

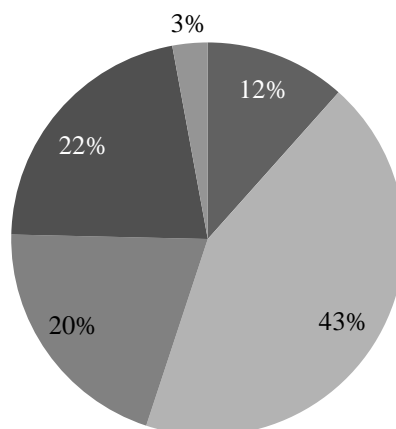
Příloha č. 1

Příloha č. 2

Graf č. 3: Věk dětí

■ 3 roky ■ 4 roky ■ 5 let ■ 6 let ■ 7 let

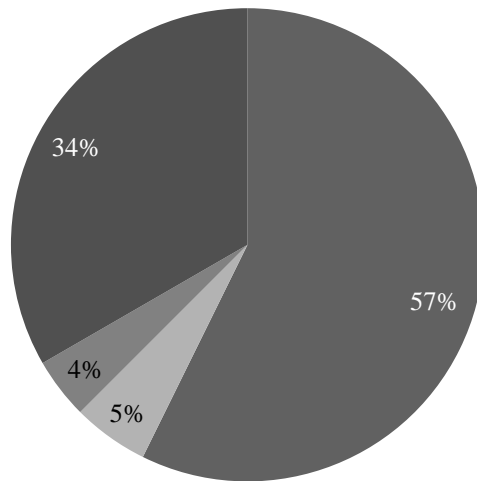
Příloha č. 3

Tabulka č. 1: Sledovanost televizních pořadů pro děti			
Televizní pořady pro děti	Celková sledovanost	Sledované pravidelně	Sledované občas
Kouzelná školka	61	32	29
Animáček	58	17	41
Večerníček	58	29	29
Včelka Mája	56	17	39
Tom a Jerry	48	11	37
Mickeyho klubík	46	15	31
Planeta YÓ	45	11	34
Studio Kamarád	36	8	28
Finley požární autíčko	32	5	27
Zpívánky	31	5	26
Byl jednou jeden...	30	8	22
Willy Fog na cestě za dobrodružstvím	30	6	24
Sylvester a Tweety	27	5	22
Želvy ninja	20	2	18
Baby Looney Tunes	15	2	13
Bert a Ernie	15	3	12
Batman vítězí	13	0	13
Taz-mania	13	1	12
Trojčátka	10	1	9
Hrdina Tiny	9	1	8
Superpes Krypto	8	2	6

Příloha č. 4

Graf č. 4: S kým děti sledují televizi

■ Občas s rodičem   ■ Vždy s rodičem   ■ Samy   ■ Se sourozencem

Příloha č. 5

Formulář pro strukturovaný rozhovor k bakalářské práci na téma:

„TELEVIZNÍ POŘADY PRO DĚTI PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU“

1. Osobní údaje:

- rozhovor je dělán s: matkou otcem

- věk rodičů: matka: ..... - vzdělání: matka: ZŠ SOU SŠ VŠ

otec: ..... otec: ZŠ SOU SŠ VŠ

2. Věk vašeho dítěte: 3 roky 4 roky 5 let 6 let 7 let

3. Pohlaví vašeho dítěte: chlapec dívka

4. Má vaše dítě sourozence? ano ne

→ Pokud ano, jak starého a jakého pohlaví?.....

5. Kdy vaše dítě sleduje televizi?

ve všední dny	☐	o víkendech	☐
ráno, před odchodem do školky	☐	po příchodu ze školky	☐
večer	☐	nesleduje	☐

6. Sledujete dětské pořady společně s vaším dítětem?

ano, vždy ano, občas ne, dítě se dívá sam
dítě se dívá se sourozencem

7. Povídáte se svým dítětem o tom, co v daném pořadu vidělo?

pravidelně 1 – 2 – 3 – 4 – 5 nikdy

8. Na co se vaše dítě v televizi dívá a jak často?

	Sleduje pravidelně	Sleduje občas	Nesleduje		Sleduje pravidelně	Sleduje občas	Nesleduje
Zprávy				Včelka Mája			
Sportovní přenosy				Simpsonovi			
Předpověď počasí				Futurama			
Filmy				Byl jednou jeden...			
Seriály				Finley požární autíčko			
Hudební pořady				Hrdina Tiny			
Soutěžní pořady				Baby Looney Tunes			
Přírodopisné pořady				Taz – mania			
Reality show				Sylvester a Tweety			
Pořady o vaření				Superpes Krypto			
Nedělní pohádky				Želvy Ninja			
Kouzelná školka				Mickeyho klubík			
Planeta YÓ				Tom a Jerry			
Večerníček				Batman vítězí			
Animáček				Trojčátka			
Studio Kamarád				Bert a Ernie			
Zpívánky				Willy Fog na cestě za dobrodružstvím			

9. Uved'te prosím, které další pořady Vaše dítě sleduje:

.....

10. Co očekáváte od pořadu pro děti?

vyplnění volného času

pobavení, zábavu

jiné (uved'te prosím, co):

téma pro konverzaci s dítětem

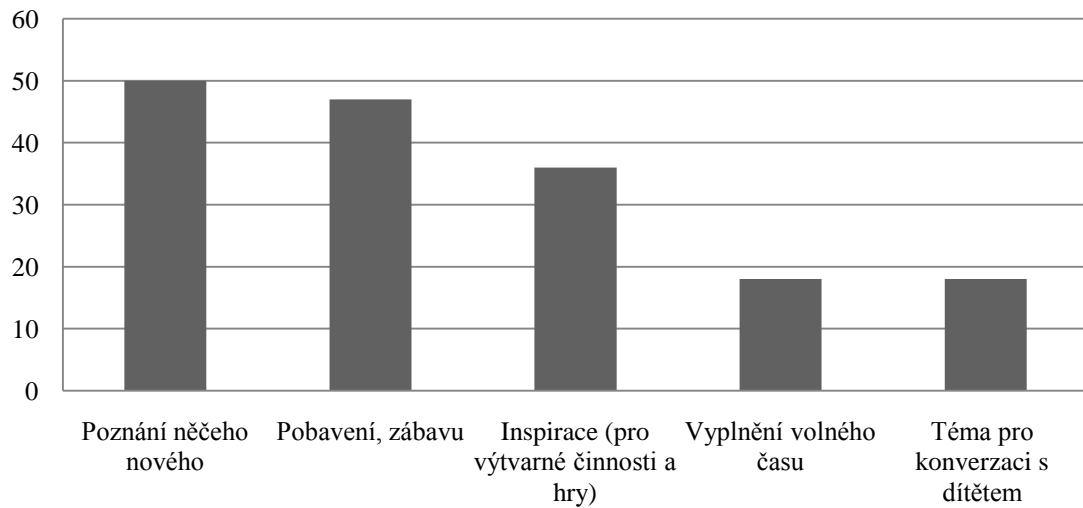
poznání něčeho nového

inspirace (na výtvarné činnosti, hry,...)

.....

Příloha č. 6

Graf č. 7: Co rodiče očekávají od pořadů pro děti

RODIČE POZOR!

Slyšeli jste někdy o závislosti na televizi?

Víte, že ne všechny pořady, které jsou určeny dětem, jsou pro ně vhodné?

Víte, jak Vaše dítě bránit před jejich škodlivým vlivem?

1. Jděte dítěti příkladem

Pokud vás vidí dítě sedět celý den před televizí, převezme toto chování od vás a bude dělat to samé.

2. Naučte dítě, že nejprve se musí splnit povinnosti a až poté může začít zábava

3. Domluvte si s dítětem pravidla, kdy a co může v televizi sledovat

4. Naučte děti vybírat z televizního programu

Ne každý pořad stojí za čas strávený jeho sledováním. Vyberte společně s dítětem na začátku týdne pořady, na které se podíváte. Pokud některý pořad dítěti zakazujete, i když o něj stojí, vysvětlíte mu proč. Při výběru pořadu berte v úvahu individuální zájem dítěte. Pokud dítě sleduje pořad, který ho zajímá, odnese si z něj více. Dbejte také na věkovou kategorii, které je pořad určen. Na internetu, v televizním programu nebo v teletextu je možné tuto informaci dohledat.

5. Vyhledejte odbornou pomoc

Pokud si nevíte rady s výběrem pořadu a chcete vědět, jaký může mít na dítě vliv, pokuste se v knihovně vyhledat odbornou literaturu nebo se zeptejte učitelky v mateřské škole. Můžete také zajít do obvodní pedagogicko-psychologické poradny nebo zavolat na:

Dětské krizové centrum – 241 484 149

Regionální institut ambulantních psychosociálních služeb – 222 580 697

Rodičovskou linku pomoci – 840 111 234

6. Komunikujte s dítětem o zhlédnutém pořadu

Téměř v každém pořadu nebo seriálu vidí dítě věci, kterým nerozumí, včetně násilného chování. Dítě potřebuje k televiznímu vysílání vysvětlení a po skončení pořadu chce někomu sdělit své dojmy. Buďte tam v těchto chvílích pro něj.

7. Buďte důslední

Doporučená denní doba sledování televize pro dítě předškolního věku je 20 minut. Dbejte na toto doporučení a vybírejte pořady, které této délce odpovídají.

Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta

M. D. Rettigové 4, 116 39 Praha 1

**Prohlášení žadatele o nahlédnutí do listinné podoby závěrečné práce před její
obhajobou**

Závěrečná práce

Druh práce	
Název práce	
Autor práce	

Jsem si vědom/a, že závěrečná práce je autorským dílem a že informace získané nahlédnutím do zveřejněné závěrečné práce nemohou být použity k výdělečným účelům, ani nemohou být vydávány za studijní, vědeckou nebo jinou tvůrčí činnost jiné osoby než autora.

Byl/a jsem seznámen/a se skutečností, že si mohu pořizovat výpisy, opisy nebo rozmnoženiny závěrečné práce, jsem však povinen/povinna s nimi nakládat jako s autorským dílem a zachovávat pravidla uvedená v předchozím odstavci tohoto prohlášení.

Jsem si vědom/a, že pořizovat výpisy, opisy nebo rozmnoženiny dané práce lze pouze na své náklady a že úhrada nákladů za kopírování, resp. tisk jedné strany formátu A4 černobíle byla stanovena na 5 Kč.

V Praze dne .....

Jméno a příjmení žadatele	
Adresa trvalého bydliště	

.....

Podpis žadatel

Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta

M. D. Rettigové 4, 116 39 Praha 1

Prohlášení žadatele o nahlédnutí do listinné podoby závěrečné práce

Evidenční list

Jsem si vědom/a, že závěrečná práce je autorským dílem a že informace získané nahlédnutím do zveřejněné závěrečné práce nemohou být použity k výdělečným účelům, ani nemohou být vydávány za studijní, vědeckou nebo jinou tvůrčí činnost jiné osoby než autora.

Byl/a jsem seznámen/a se skutečností, že si mohu pořizovat výpisy, opisy nebo rozmnoženiny závěrečné práce, jsem však povinen/povinna s nimi nakládat jako s autorským dílem a zachovávat pravidla uvedená v předchozím odstavci tohoto prohlášení.

Poř. č.	Datum	Jméno a příjmení	Adresa trvalého bydliště	Podpis
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				
6.				
7.				
8.				
9.				
10.				